

NENAVADEN
ČAS
MLADOSTI

NENAVADEN ČAS MLADOSTI

Uredil: Igor Žunkovič
Lektura: Irena Hvala
Prelom: Nana Martinčič

Založila: Založba Univerze v Ljubljani
Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani
Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani
Za izdajateljico: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2024
Prva izdaja
Naklada: 100 izvodov
Tisk: Birografika Bori, d. o. o.
Publikacija je brezplačna.

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2024.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije, ki zanje ne more biti odgovorna.

Projekt A.S.K.(ing) YOU(th): »Developing Competencies for Creative Youthwork Practice« (2020-01-MT01-KA227-YOU-092437) (PPS 28-122720.ASKING-YOUTH) je financiran s strani Evropske unije v okviru programa Erasmus+. Vodilna institucija je Agencija Zghazagh iz Malte, druge sodelujoče institucije pa so Univerza Unisa iz Salerna, Zavod MISSS in Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Vodja projekta na FF UL je član raziskovalnega programa Medkulturne literarnovedne študije (P6-0265).

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL>
DOI: 10.4312/9789612973476

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga
COBISS.SI-ID=197120259
ISBN 978-961-297-345-2

E-knjiga
COBISS.SI-ID=197205251
ISBN 978-961-297-347-6 (PDF)

NENAVADEN
ČAS
MLADOSTI

FF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Filozofska fakulteta

UVODNIK

direktorice Nacionalne agencije za mlade Malta

Ta publikacija je del projekta, ki ga koordinira Aġenzija Żgħażaġh, naslovljenega »A.S.K.(ing) YOU(th): Razvijanje kompetenc za ustvarjalno delo z mladimi«. Glavni cilj projekta je bil razvoj izobraževalnega programa za mladinske delavce o kompetencah, ki jih potrebujejo za delo z mladimi v njihovem prehodu v odraslost.

Projekt je sestavljen iz treh faz. Zbirka zgodb *Iż-Żmien Kurjuż taż-Żgħożija*, je rezultat prve faze tega projekta, ki ga ustvarjamo s partnerji v tem projektu, Univerzo v Salernu in MISSS ter FF UL v Slovenij. Med to začetno fazo je 40 pisateljev iz različnih ozadij in generacij raziskovalo mladostništvo na ustvarjalen način. Ta potovanje, ki je bilo tako introspektivno kot tudi domišljijско, je privedlo do ustvarjanja treh različnih publikacij: *Iż-Żmien Kurjuż taż-Żgħożija*, dopolnjene s italijansko publikacijo *Il tempo della giovinezza* in slovensko *Nenavaden čas mladosti*. Tri zbirke kratkih zgodb ponujajo edinstveno kulturno perspektivo prepletanja izkušenj mladih v teh treh državah.

V drugi fazi projekta je skupina raziskovalcev in mladinskih delavcev sodelovala pri analizi pripovedi, ki so bile ustvarjene v

prvi fazi. Ta sodelovalni napor je privedel do celovitega razumevanja izkušenj mladih in serije kompetenc, potrebnih za kakovostno delo z mladimi.

V tretji fazi projekta so zbrane kompetence služile kot temelj za razvoj specializiranega izobraževalnega programa. Ta izobraževalni program bo mladinskim delavcem omogočil potrebno strokovnost za zagotavljanje kakovostnih in inovativnih storitev, ki mladim olajšujejo prehod v odraslo življenje.

Upamo, da boste uživali v branju naših zgodb in slišali nove, pa tudi ne tako nove literarne glasove, ki jih lahko najdete v tej zbirki. Gotovo boste v njih našli kaj navdihujočega.

Miriam Teuma

Uvodnik vodij slovenskih partnerjev Matjaža Medveška in Igorja Žunkoviča

Knjiga, ki je pred vami, je rezultat projekta A.S.K.ing YOU-(th), v sodelovanju projektних partnerjev treh držav in treh generacij ustvarjalcev. Mlada ter srednja in starejša generacija ustvarjalcev so s kreativno močjo nagovarjale mladost, spomine in izkušnje, največkrat povezane z intimnimi občutki. Skupaj so avtorice in avtorji na ta način prikazali svoje razumevanje mladosti.

Pod okriljem ustvarjalnega potenciala mladih smo združili znanje, umetnost in mladinsko delo ter povezali mladinske,

raziskovalne in izobraževalne organizacije. Projekt je združil mlade z izkušenimi ustvarjalci in raziskovalce, visokošolske profesorje ter mladinske delavce. Namen je ustvariti podporno okolje mladinskim delavcem pri delu z mladimi s pomočjo kreativnega pisanja.

Cilj projekta je raziskati in povečati razumevanje mladosti kot prehodnega obdobja v življenju med otroštvom in odraslostjo. Mladinskim delavcem želimo zagotoviti ustrezen nabor kompetenc za zagotavljanje kakovostne storitve mladinskega dela, spretnosti in znanja, ki jih potrebujejo za ustvarjalne in inovativne storitve znotraj mladinskega dela v vse zahtevnejšem in hitro spreminjajočem se okolju.

Slovensko partnerstvo med FF Univerze v Ljubljani in Zavodom MISSS ni prvo tovrstno sodelovanje teh različnih organizacij, ki ju družijo skupni ciljni in ciljna skupina mladih. Ob združevanju izkušenj in znanj smo uspeli zajeti ustvarjalni veter mladih ter znanje in izkušnje strokovnjakov.

Pred vami je torej zbirka zgodb o mladosti, ki jo lahko bremo tudi kot zemljevid tem, ki jih nagovarja mladost v izkušnjah različnih generacij avtoric in avtorjev. Ob pomembnih razlikah v njih vidimo skupno hudomušnost, kritičnost in etično držo, pa tudi dvome, samospraševanja in skrbi, skratka vse tisto, kar polni življenja odraščajočih mladih, pa tudi malo manj mladih ljudi. Navkljub temu, da smo vsi bili nekoč mladi in nosimo izkušnjo odraščanja vse življenje, je bila za vsakogar med nami drugačna in enake izkušnje v različnih zgodovinskih in kulturnih kontekstih lahko dobijo različne pomenske odtenke. Pričujoča knjiga nas vabi k njihovem izkustvu.

Matjaž Medvešek MISSS in Igor Žunkovič FF UL

KAZALO

KOPNINA 11

Andrej Blatnik

x x x x

TUJINE IN BLIŽINE 13

Laura Drašler

x x x x

VINGENT VAN GOGH 23

Neža Jamnik

x x x x

ALABASTER 43

Kristjan Rakar

x x x x

BREZIMNI OBRAZ 59

Selma Skenderović

x x x x

OREHOVA LUPINA 65

Selma Skenderović

x x x x

2001 71

Eva Ule

x x x x

432.000 SEKUND 77

Eva Ule

x x x x

SODBA 79

Tina Vrščaj

x x x x

BAZEN 93

Boris A. Novak

KOPNINA

Andrej Blatnik

To se je zgodilo v časih, ko imel sem še lase, daljni časi so zdaj to, včasih pa so bili čisto tu, včasih je bilo vse vsak večer prav čisto tu, ampak nočem zdaj o tem, ne bomo zdaj o tem.

O tistem bi, kar je bilo takrat zvečer, o tem, kako sem sredi vseh teh žensk zagledal njo, kako sem rekel: *kako je lepa!* in se je smeh pričel, kolegi so mi rekli, *se ti je zmešalo, lepa? Ta?*

Jaz pa sem jih pustil, naj govorijo, kar se jim pač zdi, in sem šel do nje in ji rekel, če bi plesat šla, in se je smejala, rekla je: *a mama ti pusti?*

Ampak nič narobe ni bilo, ko rekla je tako, nič narobe, le prijazno in toplo.

In potem sem ji rekel še, da bi nama kupil kaj za pit, pa se je smejala spet in rekla, da že v redu, da lepo, in potem je res bilo lepo in nisem šel s prijatelji domov.

In mi je povedala potem, da ji je ureznino na trebuhu pustil kapitan, od katerega je hotela hitro, zanj prehitro proč.

In je rekla še, da je potem morju raje rekla ne, pa je bilo veliko povabil, ampak morje je nevarno, kak kapitan bi spet prišel. Pride pa tak čas, ko človek mora zbristat strah, mora tja, kamor je težko, in zdaj je tu, in je lepo.

In govorila mi je še in še, in to reči, za katere sem mislil, da jih ni ali da nobena se v resnici ne zgodi, njej pa so se, in se ji včasih, če ni na preži, še.

In potem sem moral, *moral* reč, da zdaj pa grem, da moram biti zjutraj v svoji postelji, sicer ne bom več smel na ples, in se je spet smejala in rekla, da to ve, da je vedela, da bom moral, da bom šel.

In da je bilo lepo.

In sem samo še na vratih vprašal: *prideš še na ples?*

In zdaj se zmeraj, ko grem mimo tam, kjer se dolgo že ne pleše več, kjer več nikogar ni, kjer že leta se gradi največji hotel vsenaokrog, lastnik je vsak mesec drug in potem vse stoji, še zdaj se zmeraj, ko grem mimo tam, spomnim, kakšna je bila, ko je rekla: *ne, jutri moram že nazaj.*

Kakšna, vprašaš? Žalostna.

In vedel sem, že takrat, da je bilo tako, kot je bilo, zato, da se bom spomnil vsakič, ko bom mimo šel, in tudi sicer velikokrat, v nočeh, ko se ne spi, se spomnil, kako je to bilo, takrat in tam, v tistih daljnih časih, ko imel sem še lase.

TUJINE IN BLIŽINE

Laura Drašler

Sanjala sem, kako hitim po ulicah med nejasno rutino v jesenskih dneh. Hodim po še neutrjeni poti med avtobusno postajo in stavbo fakultete, namesto stavb pa se v periferiji vida vrstijo neizpolnjeni vsakodnevni načrti.

Že več dni kupujem abonma, a ne vem, kaj naj izberem. V okolici ne vidim nikogar, ki bi se z mano odločil in bi me mogel z gotovostjo spremljati, me usmerjati. Mogoče bi si z večjo mero odločnosti lahko sama izbrala abonma in hodila v gledališče po svojem urniku, a me zaskeli misel, da bi se tako načrti še lažje prekrivali in bi predstava namesto preživetega časa postala obveznost, ki me odriva od ostalih možnosti.

Ob zavedanju, kako otroška je ta misel in kako le bežim od priznanja, da želim čas preživeti z ljudmi, ki so mi blizu, se zdrznem iz kroga razmišljanja nazaj med tavajoče stavbe.

Na levi ravno obnavljajo fasado, zato se ustaljeni pogovori kafan mešajo z betonskim hrupom izza oranžne ograde. Nisem še vajena sprehodov po južnih ulicah in prav vsakič tej poti dodam nov občutek korakov po skupnih sledih. Danes gledam preko miz na trgu in v kaotičnih pogledih iščem domače obraze, a jih tokrat ni. Nadaljujem proti

predavalnici – spet v hitenju, čeprav zamujam le morebitna srečanja, predavanje pa je še oddaljeno.

Ko stopim preko stopnic, zagledam Laro in upočasnim hitenje. Čeprav se ob srečanju po navadi odstira večstranskost prijateljstva, je danes v ospredju samo skupna želja po nakupu abonmaja.

Vedela sem, da je zahajala v gledališče in si je tudi sama želela kupiti abonma, a mi ni povedala, kje bi izbrala. Bila je nekako neodločena, če bo to leto preživela v Drami, v Mladinskem ali morda v MGL, in takšno zmožnost svobode, spontanosti sem ji zavidala. Oddaljevala sem se od zvoka njenih besed, medtem ko je svoj pogled mirno usmerjala v moje oči, pogledovala stran, se nasmihala, njene roke pa so mehko stale ob telesu. Pomirjalo me je, kako njeni prsti niso ničesar iskali po praznih žepih – le lebdeli so v zraku in se občasno izgubili v nežnih kretnjah.

Ko sem se rahlo odmaknjena, a mirno prevzeta od mehkih gibov njenega govora prestopala na pločniku, je v meni naraščal strah, da bodo ljudje, ki so mi prirasli k srcu, sami odtavali po lastnih poteh, brez vodila zame. Občutek je prišel kot grenak odziv na spontano paniko ob misli na rutino in potrebo po strukturiranosti prihodnjih dni, tednov.

Lare nisem poznala dovolj dobro, da bi se ob njej lahko mirno ustalila, a s časom, ki sva ga preživeli skupaj, je vstopala globlje v moj vsakdan. Zavidala sem ji, da se za oglede gledaliških predstav ne odloča skupaj z drugimi, da izbira popolnoma sama, jaz pa sem le stranska vloga njenega življenja. Kako je torej mogoče, da so mi mimoidoči prijatelji postali tako močni sopotniki, da ne hodimo več skupaj, ampak so le oni moj vodnik, moje zrcalo?

Načeli sva pogovor o abonmaju. Še enkrat skušam vprašati, katera bi si rada izbrala, a sem pri spraševanju tako previdna, da ne bi pokazala, da si pravzaprav želim iti v gledališče z njo in je tudi ona velik del te odločitve. Da moja izbira ni samo moja, ampak se v njej prepletajo tisti, ki jih spoštujem in imam rada – morda njihove odločitve celo lažje vzljubim kot svoje.

Končno sem dobila vsaj približen odgovor:

‘V Mladinsko ne bi šla, to me res ne mika. Mogoče bi Dramo ali MGL. Ne vem, bom še videla.’

Bolelo je, s kakšno lahkotnostjo je govorila, medtem ko sem vedela, da se rok za nakup izteka, jaz pa je do takrat ne bom videla. Odločitev bova sprejeli posebej, brez medsebojnosti. Ona bo takrat morda v svoji družbi, ki mi ostaja odeta v neznano. Občutek, da je moja odločitev praktično enaka njeni, pa s tem bledi, ker mojo izbiro preplavljajo utrti občutki, ki jih vlečem iz preteklosti in spletam okoli enega dejanja, ki navidezno nosi potencial povezanosti. Ona pa zame le je in potuje čez svoje dni brez moje vednosti.

‘Aha, v redu. Se slišimo, a ne,’ sem v okornem odgovoru skušala ponuditi možnost, kanček upanja, da se bova dogovorili skupaj. Upanje, ki se je zdelo precej lažno, je bilo vseeno manj boleče. Prelagala sem bolečino, kot jo morda izgubljeni potniki bara prelagajo z novim kozarcem žganja. Le da pred mano ni bil kozarec, ampak ideal prihodnjih poti, ki so se vse ozko zlike proti enem cilju, k eni družbi, kjer sem se spet počutila dobro glede svojega načina življenja, glede dejavnosti, ki si jih delimo.

Spet sem se znašla na hrupni ulici, tokrat na poti na avtobus. Ne spomnim se, kam so me sanje popeljale po srečanju, ker ostaja le občutek životarjenja preko parka pod stopnicami in polno utrudljivih pogovorov, ki namesto združevanja le postavljajo pregrade – še en opomnik neizrečenih misli, ki mi ohlaja prijateljstvo.

Mogoče le ne znam več biti sama, ne znam čakati na konec vsakodnevnih vožnje z avtobusom brez hlastanja za načrti. Mogoče sem se preveč navadila na ljudi in nimam več ravnovesja, ko ostanem v samogovoru, na svojem sedežu. Mogoče je pritisk, ki si ga nehote zadajam, le odraz vseh teh psiholoških zank, ki so že ves čas pred mano, a si jih ne pustim sprejeti.

Kje so ostala osvobajajoča občutja poletja, ko se je potencialno potovanje v osami zdelo bogato, le moje, zdaj pa je vsak dan skupen?

Že tedne sanjarim, da bi se usedla na vlak do kakšne prestolnice in jo doživljala le s svojimi koraki, a se ne morem odločiti, da bi odšla, ker je vsak vikend v drugem mestu odet v strah pred zamujanjem domačnosti, zamujanjem stikov, ki jih poglobljam v Ljubljani.

Lažje je biti svobodna, ko nisem vezana na prijateljstva. Zdaj se zdi vsak korak, ki ga storim, preveč odvisen od drugih. Ni pomembno, ali kupujem abonma, vstopnico za klub ali karto za vlak – v vsakem primeru v odločitev vdirajo drugi in dovolj imam ugibanja, kaj vse leži za tem.

Sedenje na avtobusu me je utrujalo od negotovosti razmišljanj, ki potujejo stran. Naj bo, kakor je, jaz pa se lahko uležem in pustim, da me lahkotni opravi v stanovanju popeljejo prek časa brez prehitrega analiziranja nerazumljenih strahov.

Ta del lahkotnosti sanj je skoraj v popolnosti zbledel.

Mogoče sem kuhala večerjo, obešala perilo ali poslušala kakšen album med ležanjem na mehkem kavču. Vidim le, kako sem se v dolgi beli majici opotekala med svetlimi lesenimi deskami svoje postelje, ki ležijo v dnevni sobi, kjer bi morala stati miza, in tiho čakajo, da jih nekoč sestavim.

Kar koli je že bilo, je steklo mimo kot popoldanski spanec v jesenskem dežju, pritrđile pa so se le misli, ki jih še vedno obračam v krogih svoje racionalizacije ter se sprašujem, zakaj ostanejo tako intenzivne, ko pa jih prevevata otroška nedolžnost in posmehljiva nepomembnost. A občutki vendarle ostajajo in – morda v želji po smiselni celoti – z njimi še vseeno razpolagam.

Naslednje, cesar sem se sunkoma zavedala, je zbežljalo v isti stari tok hitenja: hodila sem po ulici s kupljenim abonmajem in že shranjenimi vstopnicami. Kot da mi sanje ne bi zares dopustile upravljati z realnim svetom kupovanja, sem skupaj s svojim abonmajem dobila še enega. Kupiti eno vstopnico sploh ni bila možnost – vedno prideta v paru, četudi druga ostane neizkoriščena.

Med hojo pod ropotom gradbišča sem znova zagledala Laro. Ni kupila abonmaja, a me ni skelelo kot prej, ker se mi je zdelo, da ji očitno samo ne pomeni toliko, kot je v tistem trenutku pomenilo meni. Abonma je bil moja želja in všoč mi je bil – ostalo je tako preprosto, kot se je v predpreteklosti začelo.

Iskala sem druge ljudi, ki bi mogli iti z mano in me spremiti, morda spiti kavo pred predstavo in se o njej pogovarjati po koncu. Nekoga, ki bi vzel tisto karto, da bi bile norme mojih pričakovanih izpolnjene, a v navideznem hitenju nisem našla nikogar, ki bi vzel odvečno karto.

Namesto pogovorov so ostali le bežeči obrazi in oči, kakršne se razprejo ob začetku utrudljivega pogovora, ki pravzaprav ni nič drugega kot nepomemben klepet – plitvosti besed se je verjetno zavedal tudi vsak sogovornik pred mano. Še preden sem se navadila na posamezni obraz, je že sledilo slovo in stopila sem dalje. V mnogih očeh sem srečala stare prijatelje, a so bili prav vsi videti isto. Nikogar nisem spoznala, le ogovorila sem jih, da smo se nasmihali drug drugemu in metali besede za prihodnje načrte, za katere smo vedeli, da so prazni in bodo ostali le kot načrt v ključnih pogovorih. Srečevanja niso bila več otroška igra, ampak le banalna obveznost.

Od praznih srečanij utrujenih obrazov na ulici in na avtobusu sem postala le izčrpana. Hodila sem proti parku, kjer so krogi prijateljev posedali na travi in milo životarili v domačnosti. Občutek, da bi morala vse početi v skupnosti, je polagoma naraščal v izgubljenost v mestu, v otroško osamljenost.

Sanje so mi spolzele med prsti v današnjo stvarnost. Vstala sem iz postelje in odprla vrata sobe. V stanovanju sem se opotekla do kopalnice. Namesto sočloveka sem zagledala oblačila, ki so zasedala prostor, ker jih še nisem zložila. Eve ni bilo doma, starši pa so že nekaj tednov izvzeti iz moje vsakdanje rutine v drugem mestu, v drugačnem življenjskem ritmu.

Skuhala sem kavo in glasba na mojem zvočniku me je opomnila na zbledel občutek preteklih dogodkov načrtovanja druženj in iskanja novih dejavnosti. Deske še nesestavljene postelje na tleh dnevne sobe pa so me opozarjale, da se v novem stanovanju še nisem ustalila, a se bom počasi vendarle morala. Čeprav sem si želela, da bi lahko to spustila in se posvetila samo utripu glasbe, vonju kave in mehki kavčici, mi teža na prsni ni dala miru, ki bi si ga želela.

Vedela sem tudi, da se rok za plačilo abonmaja v tem tednu zares izteka, o tem sem že razmišljala. A v preteklih dneh se mi ni zdelo, da bi tako banalna odločitev lahko kakor koli vplivala name, ker je le majhen del mojega vsakodnevnega življenja. Verjetno ni le abonma tisti, ki se je kazal skozi sanje – možgani bi ga zlahka zamenjali s kakšno drugo dejavnostjo, z načrtovanjem, ki nosi možnost propada.

Strah pred izgubljenostjo, izoliranostjo se mi zdi v zbledel okusu sanj tako otroški in naiven, čeprav se še vseeno trdno oklepam nostalgije prijateljstva in se vežem na skupne interese. Pomirja me, da sem takrat, v sanjah, pisala ljudem, ki so mi tuji, zdaj pa vidim mnogo sorodnosti v ljudeh, med katerimi se odpiram in jim zaupam, jim povem, kako jih pogrešam, ko niso ob meni. Še vedno čutim osamo, ko se znajdem sama s svojimi načrti, brez človeka, ki bi me spremljal in me morda celo potrdil, mi pomagal nadaljevati mišljenje, dejanja, besede, ko se sama zataknem.

Zdi se mi, da besede, ki jih ravnokar pišem, niso nikakršna izjema. Čeprav vem, da je izkušnja sanj izrazito moja in je drugemu ne morem predstaviti razumsko s takšnimi poskusi opisovanja, me je še vseeno strah odziva vseh ljubih. Vsak govor o osamljenosti in občutku izoliranosti spremljata sram in krivda. Z veseljem bi si pojasnila tudi to povezavo, iskala sorodnosti in oblikovala meni smiselno razlago, kot to običajno

počnem, vendar se zdi, da so povezave, ki jih sklenem med svojimi mislimi, postavljene arbitrarno in krušljive ob soočenju z drugimi. Zato ostaja želja, da možnosti miselne predstave nikoli ne utrdim, in si dopuščam, da so prebrane besede vedno nekaj novega, da imajo doživete sanje lahko tisoč različnih interpretacij, čeprav že od otroštva vedno znova hlastam po končni.

x x x x

Tudi te sanje so se čez mesece pomešale v sedanjost. Če pomislim na hitenje do fakultete, se tesnobnost pričakovanj raztopi v različnih skupnih spominih, ki nostalgичno obarvajo stare ulice.

Ko hodim mimo trga do kavarne in pogledujem preko črnih kvadratastih miz, se spominjam mnogih prvih pogovorov. Pomirja me, kako oddaljeni se zdijo, a hkrati še vedno živi. Spomnim se posameznih besed, ki smo si jih mimogrede izrekli v zimskem hrupu, ko sta mraz in zatohli smog še izpodrivala udobje. Čeprav sem večino občutkov že pozabila in ostajajo le prekinjene slike pogledov, glasov, so se ti drobni trenutki vsidrali v vezi, ki jih negujem. Še vedno čutim, kako so drugi po naključju odprli moje strahove in rahlo premaknili pregrado med nami, ki je vedno tanjša in dopušča več iskrenosti.

Ko danes sedim nasproti Lare in srkam svojo kavo, še vedno zdrsimo proč od njenih besed, ki se mi zlivajo v tok kaotične resničnosti. Misli so prepolne odprtih možnosti, ki jih nočem usmeriti v določeno smer, pa z vsakim srečanjem bolj čutim, da še najbolj banalna odločitve ni več samo moja in morda nikoli ni bila.

Ko jo poslušam in razmišljam, se domačnost in tujina neprestano izmenjujeta. Slišim, kako mi z govorom vrne lahkotnost in me nasmeji; v nekem drugem trenutku pa v njenih besedah ne čutim več mehkoobnih pretakanj, ker se vse sklepa v neskončnem krogu ponavljanja klišejskih aksiomov, ki niso

moji, temveč so otopelo tuji. Mirno mi govori besede, ki bi jih morda morala slišati in mi pomagajo, a se zdi, da me je s tem vedno manj.

Kljub občutku nemoči mi je všeč, kako postaja vedno bolj očitno in sprejemljivo, da me je strah neprestanih sprememb, ki jih mogoče niti ne izbiram, ampak le usmerjam, kar podajajo drugi. Sedim nasproti Lare in vidim, kako se počasi spreminjam, prevzemam nove besede in navade. V teh očeh ne bom nikoli enaka svoji podobi, ki sem jo ustvarjala z naključnimi zapisi v dnevniku in z vsakim občutkom potovanja. Hkrati pa odsev v njeni šarenici oblikuje zapise, ki ležijo v moji sobi. Brez različnih odtenkov oči, v katerih zrcalim svoje misli, se zgodbe ne bi mogle dinamično ustvarjati – ostale bi brez odmeva.

Podam ji list, ki sem ga včeraj spet našla v enem starih dnevnikov, in gledam, kako ga prebira. Vem, da zapisane besede na njenih ustnicah ne bodo zveneje enako kot na mojih, a bi raje dopustila, da se misli, ki so danes gotove, morda razdrobijo in jih zamenja kaos različnih pogledov. Verjetno mi je takšna negotovost vseeno ljubša od odmaknjene hladnosti.

»Vstopaš v moje misli kot nepovabljen gost.

*Sprejemam iskre in odplavam v vizije,
v soobstoj, v sprehod čez skupni most,
v Potovanja, lebdenja čez mile prerije,
čez gòre in reke francoskih dreves.*

*Nočem več sanjati misli in možnosti slik.
Hočem današnja lastna odpotovanja
v svetove zavesti, v izživet dih,
med sence preteklosti, prav kakor sanja
Danaja svoje stopinje mimo peres.*

*Kdo še vstopa v svoje stopinje mojih sledi?
Kdo še odzvanja odmeve mojih besed?
In Kdo le potuje, da jaz se obračam? Kdo mimo leti?
Brez besed mine.*

Ne izpusti, ker nikdár ne drži.

*Ne vklenejo prsti, ki nikdar niso odločno
kazali na nič, na nikogar.   Le pogled.
Le oči so vedno dajále poti, otopele smeri.*

*Ko sem v modrini iskala svobodni prelet,
se v očeh je odsvetilo srebrno ogledalo:
Odstirala zgodbe želja sem skoz tuje oči,
v tuji usodi iskala rešitve in možne poti.*

Vstopaš v moje sanje kot nepovabljeno zrcalo.«

Ob branju se mestoma nasmehne – ne, ker bi jo navdušilo, ampak ker jo nagovori in v posameznih mislih prepozna sebe. Vsaj tako pravi in danes mi je zven njenih besed popolnoma dovolj, da ji verjamem.

Želim si, da bi ji nekoč lahko s takšno lahkotnostjo razprla tudi nepovezane stavke dnevnika preteklih let, ki jih sramežljivo prebiram in si včasih želim, da ne bi obstajali, da se ne bi zapisali. Še vedno jih nehote preganjam in počasi iščem način, da bi se tudi iracionalni splet mojih misli lahko uveljavil – če že ne med drugimi, pa vsaj znotraj mojega pogleda.

Želim si, da bi lahko druge spustila v svoje sanjsko potovanje, da bi skupaj sanjali svojepokrajine in se ob tem ne bi ohladili s postaranimi gestami. V sanjah sem vedno bolj otroška, bolj ranljiva. Imam večje strahove, ker se v sanjah zares kažejo kot strahovi in bolečine – takšne, kot jih vidim, in ne takšne, kot jih v svetu umeščam in strukturiram v smisel.

VINCENT VAN GOGH

Neža Jamnik

Za vse otroke, najstnike in mladostnike.
Za vse tiste, ki v svojem telesu ne živijo sami,
in za vse tiste, ki danes spijo nad oblaki.

I.

Zaves še nisem odgrnila, a sem že preštela vse cigarete, ki sem jih pokadila (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Pokadila sem dve cigareti preveč in zdaj mi smrdijo lasje. Nitasti in gnidasti so (fuj, fej, bljak). Zavedam se, da si bom morala umiti lase – a naj ti zaupam, da si ne maram umivati las. Ne maram vodnega curka in ne maram svojih las. Ne maram, da mi smrdijo lasje in ne maram, da sem pokadila preveč cigaret (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Preveč sem utrujena za enajsto zjutraj in ne maram pobrisati prahu s tal. Zavedam se, da bom morala pobrisati prah s tal – a naj ti zaupam, da sem alergična na prah.

Na živce mi gre, da mora veter tako močno pihati skozi okno. Zavedam se, da ga bom morala kmalu zapreti – a naj ti zaupam, da bi okno to jutro še kakšno minuto ali dve raje pustila odprto na stežaj.

Meglica se dvigne, mi pomaha in me vpraša, kako sem danes. Kmalu zatem veter potrka na vrata in me vpraša, če mi pristavi vodo za kavo. Nato priletijo ptice na veje moje jablane, sklonijo svoje glavice in pričnejo moliti zame.

Odpiram oči in vidim svetlobo, ki se sprehaja do mojih vek. Vidim črne lise. Ne maram črnih lis in ne maram, ko se svetloba sprehaja do mojih vek. Ampak zakaj potem odpiram oči? Veš mogoče ti? Ne vem, kaj je kvadrat, kaj je romb in kaj deltoid. Na očeh nosim dva modra gumba, ki sem ju našla prejšnji teden v smeteh.

Veš ti, kaj je kvadrat, kaj je romb in kaj deltoid?

Rada bi vzela čopič kakor izučeni slikar Vincent van Gogh in pobarvala kvadrat, romb in deltoid. Veš ti, kdo je izučeni slikar Vincent van Gogh, prijatelj moj?

Ma jebeš kvadrat, romb in deltoid. Zaprla bom oči in ne bom več videla kvadrata, romba in deltoida. Gumba si bom s prsti pritisnila v male možgane in se poslovila od svojih črnih lis (ciao mi amore). Urediti se moram v spodobno državljanko. Odšla bom na pošto plačat položnice za kurjavo in vse ostale neplačane račune, na uradu bom podpisala papirje za nov osebni dokument in zavila na tržnico k teti Mari po šopek sveže nabranih zvončkov. Plačuješ položnice tudi ti, prijatelj moj?

Zebe me in zato roke položim na boke, odejo si ovijem okoli nog in na glavo si prislonim blazino. Štejem do 10: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Štejem do 1: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1. Bingo.

Zebe me in zato v roke vzamem cigareto, jo prižgem in si jo vtaknem v usta. Štejem do 10: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Štejem do 1: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1. Bingo. Postaja mi topleje, prijatelj moj! Zebe me in v roke vzamem še eno cigareto, jo ponovno prižgem in si jo še globlje vtaknem v usta. Štejem do 10: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Začnem se dušiti. Štejem do 1: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1. Bingo.

Čakaj, ali je danes dan, ko bom morala spakirati kovčke in se odpraviti na pot?

Neumna sem, ker si nisem zapomnila datuma. Vzeti bi morala list papirja in si zapisati ta jebeni datum.

»Ne bodi takšna trapa,« mi je nekoč dejala teta Mara. Zamujam na avtobus številka 16 in pri ginekologu se nikoli ne zglašim pravi čas. Nočem razširiti svojih nog in pokazati svojih prsi. »Ne bodi takšna trapa,« mi je nekoč dejala teta Mara. Poznaš mogoče teto Maro, prijatelj moj? Živi menda dve ulici stran, srečno je poročena že 24 let, ima dva otroka – Lizo in Tomaža, psa Harija, veliko parcelo, počitniško hišo na morju in parni sesalec na 5 obrokov. Poznaš mogoče teto Maro, prijatelj moj? Rada bi spala z listom papirja iz reklam s 25-odstotnim popustom za upokojenec vsak torek. Zbujala bi se na vsako uro ali dve in se prepričala, da listek z menoj zares mirno spi. Datum bi čuvala, ga hranila s pasjo hrano in ga trikrat na dan peljala na sprehod. »Ne bodi takšna trapa,« mi je nekoč dejala teta Mara, ko je svoja umetno oplojena otroka peljala na popoldanske ure klavirja. Datuma si nisem zapomnila. Zamujam na avtobus številka 16 in pri ginekologu se nikoli ne zglašim pravi čas. Nočem razširiti svojih nog in pokazati svojih prsi. Zares sem ena velika trapa ...

II.

Veš, kaj je dvojni cheesburger? Maraš kumarice? Si že kdaj jedel krompirček z majonezo? Veš, kaj je coca-cola zero? Želim jesti

dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in piti coca-colo zero na pomolu Blejskega jezera.

A Blaž ne verjame vame. Blaž ne verjame, da bom ob 7.55 na pomolu Blejskega jezera jedla dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in pila coca-colo zero. Blaž pravi, da je pot do Blejskega jezera zelo dolga in draga, prestopiti pa bi morala najmanj trikrat (Medno – Kranj – Radovljica). Veš mogoče ti, kje je Blejsko jezero, prijatelj moj?

Želim si, da bi Blaž verjel vame. Verjameš ti vame? Želim si jesti dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in piti coca-colo zero na pomolu Blejskega jezera. Si že bil na Blejskem jezeru, prijatelj moj?

Blaža sem spoznala, ko sem rezala cvetove jablane na svojem vrtu. Teta Mara mi je povedala, da je po reki v našo vas priplul neki deček, ki se je naselil v hišico pod mostom. Sprva teti Mari seveda nisem verjela. Bi ji ti verjel, prijatelj moj? Govorilo se je, da se zanima za Kosovela, Cankarja in Murna. Teta Mara mi je povedala, da Blaž dela čudeže.

Blaž je čudežen deček, ein Übermensch.

Blaž je potomec Argonavtov, Jazonov sin.

Blaž potuje od vasi do vasi in s seboj nosi sonce.

Tako mi je povedala teta Mara. A teti Mari ne zaupam, zato ne vem, ali gre za resnico ali laž.

III.

Spala sem gola. Spet.

S posteljo imava podpisano koalicijo, koalicija je zveza strank, držav za doseg skupnega cilja. Vem, čudna reč, a s posteljo imava podpisano koalicijo!

Štej do 10, prijatelj moj: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Štej do 1, prijatelj moj: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1.

Vidiš, s posteljo imam podpisano koalicijo! Velikokrat sem že ponudila odstopno izjavo. A ne dam se kar tako, prijatelj moj! Odejo sem si zavezala okoli vratu, roke položila na usta in se začela dotikati svojega trupa.

Zdaj pa se moram obrniti na trebuh, prijatelj moj! Nimam druge.

Zaves še nisem odgrnila, a preštela sem že vse cigarete, ki sem jih pokadila (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Danes mora pihati severnik, prijatelj moj – ni druge.

Oglasi se moja trtica, zakokodakajo rebra in po vrhu zacvili še moja ščitnica.

Popoln trio.

Rečem jim, naj bodo tiho.

A trtica se še naprej oglašja, rebra še naprej kokodakajo in ščitnica še vedno neomajno cvili. Se oglašajo tudi tvoja rebra, prijatelj moj? Imam namreč dve rebri, eno je Kajn in drugo Abel. Imaš tudi ti dve rebri, prijatelj moj?

Abel je kakor Blaž, lahko mu zaupam prav vse, od A do Ž. Mi lahko zaupaš tudi ti? Abel deluje na vse ali nič. Abel je moj zaveznik, ko se prsti odločijo, da bodo do krvi spraskali kožo. Fuj prsti, fuj koža! SOS požar! Prsti so se odločili za napad! Fuj prsti, fuj koža! SOS požar! Telo zakriči na ves glas!

Zmoliti moram.

Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih (čakaj, vzeti moram tableto za seneni nahod!), tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjavo, temveč reši naš hudega, amen.

Moliš tudi ti, prijatelj moj?

Kajna pa bi najraje poslala v tri krasne.

Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih (kje je voda, da lahko pogoltnem tableto za seneni nahod?), tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjavo, temveč reši naš hudega, amen.

Bi zmolil še ti, prijatelj moj? Kajn je zahrbtnen, sebičen in nadut. Si že slišal za zgodbo o Kajnu in Abelu, prijatelj moj?

Kajn hodi svojo pot.

Kajn me hudo špikne.

Rečem au in ne diham, šlekapac!

Kajn, zakaj deluješ na svoj ukaz?

IV.

Dvigniti se moram. Nimam druge. Ampak ne morem se dvigniti. Tla so preveč umazana. Kako pogosto čistiš svoje stanovanje, prijatelj moj? Omisliti si moram perzijsko preprogo. Da, to bo! Potrebujem perzijsko preprogo, da se svinjarija ne bo nabirala po podu ter bom lahko v miru položila svoje noge na tla in obupala copate. Ampak ne! Ne potrebujem perzijske preproge! Raje si bom priskrbel čistilko trikrat na teden. Plačala jo bom pošteno.

Ampak čistilke vendar na rabim. Čistilke so morilke, morilcev pa v svojem stanovanju ne maram.

Življenje je sveta stvar. Tako mi pravi Blaž in kar reče Blaž, je zame sveta stvar.

Počakaj, prijatelj moj! Zbrati se moram. Kje so copati? Ni copat. Zakaj ni copat? Stokam in jokam. Čakaj, glej, našla sem svoj copat. Veš mogoče ti, kje je tvoj copat? Zdaj sledi najtežji del, prijatelj moj. Se pravi levi copat gre na levo nogo in desni copat gre na desno nogo. Imaš težave z obuvanjem copat tudi ti, prijatelj moj?

Copati so natakneni. Četrta točka je opravljena – bravo jaz in bravo mi vsi!

Moram iti v kopalnico, da pozdravim ogledalo in očistim še školjko za sabo. Čistiš kdaj svojo školjko tudi ti, prijatelj moj? Svinjarije je ogromno, mamma mia!

Povem ti, da bi včasih najraje ogledalo obesila na klin.

Z ogledalom sva se prejšnji teden hudo sporekla. Ne spomnim se, ali je bil petek ali je bila sobota. Se sporečes kdaj tudi ti? Ogledalo se je do mene obnašalo blazno nesramno. Ni me ubogalo in je trmarilo kot majhen otrok, ko mu mama noče kupiti kepice sladoleda (z okusom modrega neba). Ti je mati že kdaj kupila kepico sladoleda, prijatelj moj?

Na začetku sem bila še potrpežljiva. Prosila sem ga dvakrat, morda trikrat.

Spoštuj očeta in mater.

V četrto ni več šlo. Moja jeza je popustila. Popusti kdaj tudi tvoja jeza, prijatelj moj? Vazo s sveže nabranimi zvončki sem zalučala naravnost vanj. Vržeš kdaj vazo v ogledalo tudi ti? Situacija se je še poslabšala. Ogledalo je začelo stokati in jokati v potokih (beeeeeee). Začela sem moliti (beeeeeeeee). Spet sem bila vsega jaz kriva. Takrat bi najraje vzela bič in se prebičala do kosti (bila bi kot jezuit). Spopad se je končal – zmagaš ti, izgubim jaz.

V.

Si že kdaj pomislil na svoje kosti? Na sporedu je peta točka, prijatelj moj. Zame so kosti merilo za dober dan. Imaš tudi ti kdaj dober dan?

Vem, da danes bo srečen dan,
to sem začutil že zjutraj.
Zagotovo danes bo srečen dan,
tudi to se zgodi.

Si prepeval to pesem v osnovni šoli tudi ti, prijatelj moj?

Moje kosti so to jutro na svojem mestu. Ključnica je ravno prav robata, lopatica se za enkrat še ni zredila, prsnici ni zrasla ritka in nadlaktnica še nima celulita. Koželjnica je ravno prav izbočena, zapestne kosti so sicer malo porumenele, a dlančnice za zdaj še niso preveč dotrajane (majhen korak za človeka, a velik skok za človeštvo). Ni se mi treba zahvaliti bogu.

Mere se ujemajo. Lahko se oblečem v svojo laneno tuniko in ni se mi treba zahvaliti bogu.

Držim se načela, da nas nič ne sme presenetiti, zato se vsak dan oblečem isto. Sem deklica na poziv. Si morda tudi ti deklica na poziv? Vedno moram biti pripravljena na vse ali nič.

Zdolgočasenost je huda stvar. Se počutiš zdolgočasnega, prijatelj moj? Razčeši mi lase, prijatelj moj (vsak pramen posebej, prosim). Staram se in postajam grša. Se zdim tudi tebi stara in grda, prijatelj moj? Blaž ima rad moje lase in moj pramen (razčeše jih vsakega posebej). Blaž ima rad, da se staram in postajam vedno grša. Blaž ve, da moram biti pripravljena na vse ali nič in Blaž ve, da nisem bila rojena kot deklica na poziv ...

VI.

Včasih se zgodi, da mi začnejo odpadati nohti. Odpadajo tudi tebi nohti, prijatelj moj? Stegno se nategne, hrbtna mišica postane napeta in bolečina sega vse do zgornjega dela hrbtenjače. Veš, kaj je bolečina, prijatelj moj? Takrat si močno zaželim, da bi me stiskal Blaž. A Blaž ima veliko dela, ker pravi, da dela dobro za ljudi. Blaž je zdravnik. Mu verjameš tudi ti? Blaž mi je obljubil, da bova nekoč skupaj zgradila svoj splav, hodila na počitnice na bližnji otok, kjer živijo beli zajčki, in si zgradila novo hišico na drevesu, večjo in bogatejšo, ki bo videti kot grad. Verjamem Blažu, da bova nekoč skupaj zgradila splav, hodila na

počitnice na Zajčji otok in si zgradila novo hišico na drevesu, večjo in bogatejšo, ki bo videti kot grad. Povej mi, verjameš Blažu, prijatelj moj?

Blaž ne mara, ko mi odpadajo nohti. Blaž ne mara, ko se stegno nategne. Blaž ne mara, ko se hrbtna mišica napne in Blaž najbolj mrzi to, da si hrbtenjača z njim tako močno želi domov.

Rada vonjam Blaževo kožo in ga primem za glavo. Prislonim si jo na prsi, jo mečem sem in tja ter okušam vonj gnile breskve ali vonjam kup plesnivih jagod. Vonj pomiri konice mojih nosnic, jih navlaži ter pripravi za akcijo! Vonjaš Blaževo kožo tudi ti?

Najine ustnice so kakor Odisej in Penelopa. Roke v vrtincu segajo skozi sramne dlačice in s prsti rišem podobe obrazov na Blaževe prsi, ki so vsak dan sveže pobrite.

So pobrite tudi tvoje prsi, prijatelj moj? Blaž verjame, da bom nekega dne postala tako dobra slikarka kot izučeni slikar Vincent van Gogh. Mu verjameš tudi ti? Rada barvam Blaževe prsi, ki so vsak dan sveže pobrite, zapolnim prazne koticke in nanje narišem Zvezdnato noč.

Blaž me nato prosi, da se naslonim na njegova stegna, in si zaželi, da mu zapojem pesem. Pričnem mrmrati, da se me sprva komaj sliši. Zapoješ kdaj tudi ti, prijatelj moj? Blaž si zaželi, da mu zapojem pesem hitreje in glasneje. Blaž ima rad, da mu zapojem pesem še hitreje in glasneje. Blaž si zaželi, da mu pesem zapojem še hitreje in še glasneje! Žal, brude moje, v četrto več ne gre (zdaj moliti več ne smem).

Takrat je Blaž jezen in boke umakne s skrčenih stegen. Si morda jezen tudi ti?

Povem ti, da se včasih Blažu tudi zatakne. Takrat je Blaž še bolj jezen in si zaželi, da pesem zanj zapojem še hitreje in

glasneje, pa še hitreje in glasneje, pa še hitreje in glasneje – vse dokler si ust ne zalepim s selotejpom.

Žal, brude moje, v četrto več ne gre (zdaj moliti več ne smem).

Zaprem oči in si zaželim, da se nama nikoli ne bi rodil sin.

VII.

Kuhinja je moj sveti prostor. Imaš tudi ti svoj sveti prostor, prijatelj moj? Razgrnila sem si rdečo preprogo in si postavila kapelico. Počutim se kot princesa, ki čaka princa na belem konju. Imaš svojo kapelico tudi ti?

Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je zame sveta stvar.

Doma nikoli nimam veliko hrane. Nikoli nisem lačna ali žejna, živim namreč od duše in telesa. Živiš od duše in telesa tudi ti, prijatelj moj? Blaž me je naučil, da je hranjenje blazno grda človeška razvada. Imaš svojo razvado tudi ti?

Blaž me je naučil, da je hrana blazno grda človeška razvada še iz časov, ko so ženske skrbele za družino, moški pa so odhajali na lov. Hranjenje je tradicija, ki jo moramo kot kultivirana civilizacija preseči. Tako pravi Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar.

Vem, kaj je jabolko, a ne vem, kaj je štrudelj.

Vem, kaj je krompir, a ne vem, kaj je burek.

Vem, kaj je marelica, a ne vem, kaj je marmelada.

Vem, kaj je fižol, a ne vem, kaj je golaž.

Veš mogoče ti, kaj je golaž, prijatelj moj?

Sem samozadostna ženska. Tako pravi Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Si samozadosten tudi ti? Na vrtu gojim svoja jabolka. Rada imam svoja jabolka. Imaš rad jabolka tudi ti, prijatelj moj? Skrbno obrezujem cvetove in opazujem

jablano iz daljave. Opazuješ iz daljave mojo jablano kdaj tudi ti, prijatelj moj?

Nisem več samozadostna ženska. Blaž me hrani s svojo čemaževo juho, ki jo pripravi samo zame. Tako pravi Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Vendar me je Blaž naučil, da je hranjenje blazno grda človeška razvada. Se hraniš tudi ti, prijatelj moj? Srebam čemaževo juho in gledam Blaževe oči. Prekrasne so! V Blaževih očeh vidim lasten obraz (mater, sem postala grda in stara, sem to zares jaz?). Vidiš v Blaževih očeh tudi ti svoj obraz? Gledam Blaževe oči in še naprej srebam čemaževo juho. Zaprem usta. Niente, nada, basta, ne bom več juhe.

Blaževe oči se skrčijo, čelo namršči in iz glave mu pričnejo rasti rogovi. Rogovi rastejo v višave. Blaž reče, naj odprem usta. Usta ne želim odpreti. Rogovi rastejo še višje in višje. Trmarim. Usta imam zaprta. Blaž reče, da naj odprem usta. Rogovi rastejo še višje, višje, višje in višje. Nič ne rečem. Usta imam zaprta. Roke prekrižam in se ne premaknem niti za milimeter. Trmarim. Usta imam zaprta in nič ne rečem. Takrat Blaž pokaže svoj pravi obraz in zaluča žlico v steno, rogovi pa rastejo še višje, višje, višje, višje in višje. Odprem usta in ne trmarim več. Blažu rečem, da mi je iskreno žal, zmolim za vse grešnike in svetnike ter obljubim, da bom še naprej srebal njegovo čemaževo juho. Na kolenih ga prosim, naj nikoli več ne zaluča žlice v steno. »Žlica čuti bolečino kakor midva,« ga poučim. Ampak Blaž očitno tega ne ve in ne razume. Ponovim še enkrat. Blaž se odpravi v predal po novo žlico.

Hrani me, dokler spet ne zaprem ust.

Nič ne rečem.

Trmarim in spet delam isto, rogovi pa še naprej rastejo in rastejo.

VIII.

Strop se spušča nekoliko nižje kot drugje v stanovanju. Ploščice, kjer stoji stojalo s porumenelim platnom, so predrte s sivo črto. Sledi osma točka.

Potočim solzo. Bi potočil solzo zame tudi ti, prijatelj moj? Želim si, da bi solza pozdravila sivo črto. Želim si sicer marsičesa. Želim si nove britvice, novega tobaka (golden virginia green 30 g ehw) in nove zobne nitke. Ne potrebujem nove britvice, novega tobaka (golden virginia green 30 g ehw) ali nove zobne nitke. Želim si marsičesa, a želja je posledica prestiža. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar.

Ne potrebujem nove britvice, novega tobaka (golden virginia green 30 g ehw) ali nove zobne nitke. Želim si marsičesa, a želja je posledica prestiža. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je zame sveta stvar.

Solza se spusti do sive črte in jo vpraša, kako je danes. Požgečka jo po ramenih, jo skuša nasmejati in povabiti na teraso pomakati piškote v mrzlo mleko brez laktoze. Poma-kaš piškote v mrzlo mleko brez laktoze kdaj tudi ti? Siva črta se ne gane. Siva črta ne spregovori. Si kdaj popolnoma tiho tudi ti?

IX.

Rada bi bila kot Vincent van Gogh. Veš mogoče ti, kdo je Vincent van Gogh, prijatelj moj?

Rada bi naslikala Zvezdnato noč kot Vincent van Gogh. Tako mi je rekel Blaž in kar reče Blaž, je zame sveta stvar! Blaž ve, da je pot do Blejskega jezera dolga in draga, prestopiti pa bi morala najmanj trikrat (Medno – Kranj – Radovljica).

Blaž je na Bledu srečal trobentača Milesa Davisa. Miles je Blažu podaril nekaj svojih plošč, nato pa je Blaža povabil na dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in

coca-colo zero. Miles in Blaž sta skupaj jedla dvojni chees-burger brez kumaric, krompirček z majonezo in pila coca-colo zero. Kdo je plačal tistega dne za kosilo, še do danes ne vem.

Blaž mi je za prvi rojstni dan podaril polovico plošč gospoda Milesa Davisa. Hvala ti, Blaž!

Slikam in plešem v ritmih gospoda Davisa.

Miles Davis style is different, you can describe it as pacific. Nazdravim na gospoda Milesa Davisa, si nalijem še kozarec ali dva in si rečem »pismo je to en dober bas!«.

Gospodu Davisu je všeč, ko slikam, zato si nalijem še kozarec ali dva.

You can do that Miles, blow your trumpet
show the people
just what it's to do
just kickin' that doo-bop sound.

X.

Spremenila sem se. Na vrsti je deseta točka.

Obrvi ni več, koža postaja vedno bolj bleda in opažam, da barve za slikanje porabim vedno manj. Trepalnic mi ni več treba risati, oči samo še skiciram in veke samo na hitro ošvrknem. Levo oko je modro in desno zeleno. Levo oko je večje in ožje, desno oko pa je manjše in širše. Levo oko ni desno oko in desno oko ni levo oko. Levo oko si ne želi biti desno oko in desno oko si ne želi biti levo oko. Levo in desno oko sta brez želja. Levo in desno oko si ne želita prestiža. Levo in desno oko sta der Übermensch.

A z vodo zadnje čase zares ne znam šparati. Vem, da porabim preveč vode. A z vodo žal ne znam šparati. Znaš z vodo šparati ti, prijatelj moj? Šarenico slikam globlje kot prej, roženico nekoliko svetleje in zenico temneje. Na voljo imam

točno 33 sekund. Levo oko odšteva sekunde. Rešiti se moram hitro. Najdi moram izhod. Kje je izhod? Izhoda ni. Tečem naprej. Vem, da moram najti izhod. Ampak izhoda spet ni. Tečem, tečem in tečem. Na voljo je še 14 sekund. Premikam grmičevja, podiram drevesa, kopljem v pesek in zdrgnem si kolena. Najdi moram izhod. Kje je izhod? Izhoda ni. Tečem najprej. Še 7 sekund. Zagledam cvet vrtnice. Bela barva se dviguje nad cvetom vrtnice. Vrtnica je bodeča. Še 5 sekund. Roke mi začnejo krvaveti. Še 4 sekunde. Prsti mi gorijo. Še 3 sekunde. Vrtnico moram izpuliti iz zemlje. Kri začne kapljati na cvet vrtnice. Še 2 sekundi. Pulim vedno močnejše in hitreje. Spomnim se na Blaža. Pulim še močnejše in hitreje. Še 1 sekunda. Izpulim deblo in mislim na Blaža. Žgejo se mi dlani in spomnim se na Blaža. Še nekaj sekund imam na voljo. Izpulim koreniko in najdem izhod.

Nosnice slikam vedno bolj skupaj. Se tudi tvoji nosnici vedno bolj stikata, prijatelj moj?

A paziti moram, da nosnic ne naslikam preveč skupaj. Naslikati moram še piko tik med koticom zgornje ustnice in sredino svojih nosnic, ki se vedno bolj stikata. Blaž pravi, da je moja pika tik med koticom zgornje ustnice in sredino nosnic moja šifra. Imaš svojo šifro tudi ti, prijatelj moj?

Blaž mi je povedal, da ne morem prešteti vseh ljudi na svetu na prste ene roke. Na svetu mi ni enakega dekleta. Si meni enako deklet morda ti, prijatelj moj? Mogoče bom nekoč spoznala vse te ljudi, ki jih ne morem prešteti na prste ene roke (saj veš, upanje umre zadnje, prijatelj moj). Mogoče bom nekoč spoznala vse te ljudi, ki jih ne morem prešteti na prste ene roke, ko bom vsem častila dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in srkala coca-cola zero na pomolu Blejskega jezera. Zakričala bom: »Še ena runda, brate moj!«.

Moje ustnice so site, hodijo pokončno in znajo narediti svojo piščal. Izdeluješ svojo piščal tudi ti, prijatelj moj? Moje ustnice niso nikoli lačne ali žejne. Moje ustnice so že velike gospe. Moje ustnice z menoj ne govorijo veliko. Rada imam svoje ustnice, ker nikoli niso lačne ali žejne. Si morda lačen ali žejen, prijatelj moj? Narežem ti jabolka in nalijem ti rdečega vina, letnik 1989! Zaigraj, Miles! Moje ustnice se bojijo sonca. Moje ustnice se redno mažejo s sončno kremo (faktor 30) in se skrivajo v senci pod klobukom. Se redno mažeš s sončno kremo (faktor 30) tudi ti, prijatelj moj?

Moje ustnice rade svoj prosti čas preživljajo z Blažem, ker skupaj z njim napravijo grad iz peska in se spustijo po šolskem toboganu. Moje ustnice rade svoj prosti čas preživljajo z Blažem, ker se v koloni po dva in dva držijo z njim za roke. Moje ustnice rade svoj prosti čas preživljajo z Blažem, ker skupaj na prvi jesenski dan pečejo kostanje in grabijo gnilo listje. Si že slišal za prvi jesenski dan, prijatelj moj?

XI.

Nekaj zašumi. Slišiš tudi ti? Na vrsti je enajsta točka.

Ne reci mi, da pušča voda! Suša je prevelika in treba je varčevati z vodo.

Spustim čopič, ugasnem ploščo, odložim kozarec in prevrnem barve. Opravičim se čopiču, pomaham plošči, obrišem kozarec in poljubim barve ter si rečem »madona je vse prašno«. Nekaj zašumi. Slišiš tudi ti? Preveriti moram, da slučajno ni popustil ventil. Suša je velika in treba je varčevati z vodo. Veš mogoče ti, kje je ventil, prijatelj moj? Dobro, grem preverit, ali pušča ventil. Sledim šumu. Mu slediš tudi ti? Razmišljam in tuhtam.

»Ne bodi takšna trapa,« mi reče teta Mara. Teta Mara, si vendarle prišla na obisk? Sledim šumu. Mu slediš tudi ti? »Ne

bodi takšna trapa,« mi reče teta Mara. Teta Mara, si vendarle prišla na obisk? Razmišljam in tuhtam. Super, spotaknila sem se ob ventil! Ventil je najden in naloga je uspešno opravljena!

Pridi! Peljala te bom na vrt. Imaš tudi ti doma svoj vrt? Pridi! Peljala te bom na vrt. Ničesar se ne boj, suše za zdaj še ne bo. Me boš prijel za roko? Pridi, ničesar se ne boj. Peljala te bom na vrt. Vidiš tam v daljavi? Vidiš, kako lepo rastejo cvetovi? Svet je lep, kajne, prijatelj moj? Ponosna sem nate. Zapoj z menoj, prijatelj moj!

Naša četica koraka strumno in veselo, drug za drugim v ravni vrsti zdaj gremo na delo. Bi zapel zame še hitreje in glasneje? Pridi, peljala te bom na vrt.

Veš morda, kje so škarje? Obrezati moram namreč še zadnje cvetove.

Veš morda, kje so škarje, prijatelj moj? Oprosti, spomin me zadnje čase že malo daje.

Glej, z jablano moraš ravnati čim bolj lepo, prijatelj moj. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Prijatelji vedno govorijo resnico in ti si moj najboljši prijatelj. Tako mi je povedal Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Zakaj si vendarle tako tiho? Glej, z jablano moraš ravnati čim bolj lepo, prijatelj moj. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar. Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Dobro, za razmislek ti dam minuto ali dve.

Si že morda našel škarje? Obrezati moram namreč še zadnje cvetove svoje jablane, preden pride v naše kraje zima (brrrrr). Tako mi pravi Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Si morda že našel škarje? Priden, prijatelj moj! Prosim, podaj mi škarje.

Hvala lepa – naloga uspešno opravljena! Ali te doma niso učili, da škarje niso igrača? Škarje so samo za velike ljudi in

velike gospe. Veš morda ti, kdo so ljudje in kdo velike gospe? Oprosti, malo me zadnje čase že daje spomin. Lepo rastejo cvetovi, kajne? Vidiš tisti prvi cvet? Si neumen? Pazi, zaletel se boš vanj! Si mi že podal škarje? Oprosti, malo me zadnje čase že daje spomin. Za razmislek ti dam minuto ali dve.

Z jablano moraš ravnati čim bolj lepo, prijatelj moj. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Opazuj iz daljave. Vidiš, kako se cvetovi odpirajo in zapirajo, prijatelj moj? Saj ti pravim, čarovnija! Si torej že premislil? Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Tudi prav, za razmislek ti dam še minuto ali dve. Zdaj pa te prosim, da mi pomagaš odrezati najnižji cvet. Tudi ti kdaj koga prosiš, prijatelj moj? Odreži prosim nežno. Pazi in ne dotakni se ga! Si pozabil? Z jablano moraš ravnati čim bolj lepo, prijatelj moj. Tako me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar! Odreži samo list ali dva. Bravo, prijatelj moj! Hvala lepa – naloga uspešno opravljena! Si razmislil? Hitro odgovori, ker nimava več veliko časa. Kmalu bo prišla zima (brrrr). Ali torej verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina. Hvala lepa, prijatelj moj. Postajam jezna! Za razmislek ti dam še minuto ali dve.

Bi zdaj zame odrezal še en cvet? Stopiti boš moral višje. Te je strah višine?

--- Čakaj! Od kod bela barva? Od kod svetloba? Vidiš belo barvo, prijatelj moj? Veš, od kod prihaja ta svetloba? Počakaj! Podaj mi škarje, hvala lepa – naloga opravljena. Ne, čakaj! Raje bom gledala stran. Izvoli jih nazaj. Strah me je. Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Hvala lepa. Za razmislek ti dam minuto ali dve.

Držiš škarje? Raje bom gledala stran! Strah me je, prijatelj moj. Je bela svetloba še tam?

Bi me vodil še do enega cveta? Ne bom gledala več stran, obljubim. Je bela svetloba še tam?

Spusti mojo roko. Držiš škarje? Ni me več strah, zato mi, prosim, podaj škarje. Hvala lepa – naloga uspešno opravljena.

-- Čakaj, ne vem, ali sem že pripravljena. Je bela svetloba še tam? Zakaj si tiho? Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Tudi prav, za razmislek ti dam še minuto ali dve.

XII.

Epilog.

Ma, jebeš ta cvet! Odrezala bom drugi cvet. Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Tudi prav, za razmislek ti dam še minuto ali dve. Nekaj čudnega se dogaja, prijatelj moj. Vidiš nekakšen dim tam zgoraj? Zakaj se dim spušča z neba? Se ti ne zdi, da bela svetloba z jablane počasi vendarle izginja? Nekaj čudnega se dogaja, prijatelj moj. Vidiš tudi ti nekakšen dim? Si mogoče prižgal cigareto, kadiš redno?

Čakaj, kje so cvetovi? Morali bi biti tukaj, točno tukaj! Toda cvetov ni več. Žalostna reč, kaj praviš? Kam so se skrili cvetovi?

Cvetovi, kjeeee ste? Mogoče ti veš, kje so moji cvetovi, prijatelj moj?

Si mogoče prižgal cigareto, kadiš redno?

Nekaj čudnega se dogaja, prijatelj moj.

Izginila je svetloba in izginili so cvetovi. Vidiš tudi ti, kako se dim spušča vedno nižje?

Si mogoče prižgal cigareto, kadiš redno? Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Hvala lepa – naloga ni opravljena. Čakaj, dim je že skoraj tu! Nekaj čudnega se dogaja, prijatelj moj. Kje so cvetovi? Kje je svetloba?

Si mogoče že ugasnil cigareto?

Kje si, prijatelj moj? Kam si se skril? Prijatelj, kjeeeee si?
Pazi, dim je že skoraj tu!

Svoje jablane ne dam! Tako me je naučil Blaž in kar reče
Blaž, je sveta stvar.

Ne, ne in ne – svoje jablane ne dam! Zakaj me hočeš vzeti
s seboj? Ne, ne in ne – svoje jablane ne dam! Čakaj, odrezati
moram še zadnji cvet! Prosim, ne vzemi me zdaj. Glej, še vedno
sije sonce in listje še ne pada z dreves!

Z jablano moraš ravnati čim bolj lepo, prijatelj moj. Tako
me je naučil Blaž in kar reče Blaž, je sveta stvar. Veš, kdo je Blaž?
Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce?

Ne vzemi me s seboj. Odrezati moram še zadnji cvet. Glej,
še vedno sije sonce in listje še ne pada z dreves!

Veš, da bom nekoč tako dobra slikarka kot izučeni slikar
Vincent Van Gogh? Tako mi pravi Blaž in kar reče Blaž, je sveta
stvar! Veš mogoče ti, kdo je Vicent Van Gogh? Zakaj se dvigava?
Zakaj me vzemaš s seboj? Višine se bojim in odrezati moram še
zadnji cvet. Glej, še vedno sije sonce in listje še ne pada z dreves.
Nekaj čudnega se dogaja.

Je morda napočil dan, ko bom morala spakirati kovčke in
se odpraviti na pot? Toda kovčka še nimam spakiranega in na
pot še nisem pripravljena. Nisem prepričana, ali sem spakirala
zobno ščetko in zobno pasto. Zakaj greva vedno višje? Odrezati
moram še zadnji cvet. Glej, še vedno sije sonce in listje še ne
pada z dreves. Je morda napočil dan, ko bom morala spakirati
kovčke in se odpraviti na pot? Toda kovčka še nimam spakira-
nega in na pot še nisem pripravljena. Nisem prepričana, ali sem
spakirala zobno ščetko in zobno pasto.

Greva morda na Blejsko jezero? Toda pot do Blejskega jezera je dolga in draga, prestopiti bi morala najmanj trikrat (Medno – Kranj – Radovljica). Bom končno jedla dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo inčila coca-colo zero? Samo igray, Miles!

Nočem iti vedno višje. Raje bom zaprla oči, ker me je strah višine.

Imaš rad dvojni cheesburger brez kumaric, krompirček z majonezo in coca-colo zero? Povabim te na kosilo. Jaz častim.

Zakaj greva vedno višje? Raje bom zaprla oči, ker me je strah višine.

Poznaš Zvezdnato noč? Povabim te na razstavo. Jaz častim.

Glej, rastejo mi krila!

Si morda že ugasnil cigareto, kadiš redno?

Odprla bom oči. Ni me več strah višine, ker imam zdaj krila. Se že veseliš kosila? Verjameš, da Blaž na svojih ramenih zares nosi sonce? Spet tišina? Tudi prav.

Ti lahko prišepnem nekaj na uho? Jebeš to, če Blaž ne nosi sonca s seboj.

ALABASTER

Kristjan Rakar

Vse je bilo v zraku. Kot bi pozabljalo, se je sanjavo vzdigovalo v tisto žarenje nekje zgoraj. Kot bi pozabljalo svoje breme pomembnosti, se je pretapljalo na izdih. Nočna rosa, poležena in v svežem počitku, je ravno začela pokati, polzeti, se solziti ob nenadnem jutru. S pisanimi rutami poveznjene sivkaste glave so sklonjene pod svojo lastno težo kimale v črnem ritmu – starke so kot neme pričevalke potovale po ozki makadamski poti, njihova preperela usnjasta koža pa je pokala, kot se tre zaobljuba v skušnjavi, ko so se vračale od zgodnje maše. Pod težkimi krili so tovorile prihuljeno, natrgano noč, katere izgubljeni, begajoči senčni vazali so za seboj kot kakšna avstro-ogrška lokomotiva dvigali postani prah, da je v meglicah puhtel v jasnino. Nenavadna, tiha vročina se je nevidno plazila po tleh, brisala stopala in vse privzdigovala nekam gor. V navidezno brezbriznost zagrnjene starke so postajale le hipen privid v zraku. Divji poljski maki so stegovali svoje pecljate vratove, in ko so jih oplazile porcelanaste goleni, so se razpočili ter raztrosili svojo breztežno cvetnino, da je potem začarana lebdela naokoli.

Trepetajoče metulje je v zanosu poganjalo nekam v višave. Vse, vse je bilo v zraku; bilo pa je še nekaj.

Bila je bežna slutnja, ki je opažena takoj zamrla in se v prep-lahu razpuhtela drugam. Bila je povsod, le na dosegu roke ne. Če bi zamižal, bi se svetloba zastrla, če pa bi veke stisnil še bolj, bi lahko slišal govorice. Nekakšna neizpodbitnost je bila v tej slutnji, nekakšna neizbežnost, ki je zdaj porajala le še zamolča-no pričakovanje. Pa vendar je včasih tako jasno vzvalovilo prek četice otrok, da bi se človek lahko zasmel. Nekatero je zaradi vsega tega prav razganjalo, da so vrešče skakali preko jarkov ob straneh poti in z norimi kretnjami brezobzirno kazali v vse smeri. Večina pa jih je vseeno tiho šepetala, te norce prizaneslji-vo motrila ter se vsake toliko komu nasmehnila izpod resnega čela. Navidez je bil to le še en vsakdan, pot k preduri. V resnici pa, če te njihova razigranost ni zavedla, so bila njihova stopala zabrisana in čudno so lebdeli na tisti medli vročini. Kdo bi si lahko mislil; kdo bi tega jutra torej sploh lahko slutil, da bi lah-ko vendar tam nekje zadaj na repu kolone prav ona izginila. Oni gotovo ne. Oni še najmanj.

Izginila je, ni pa se izgubila. Tega dne je bila bolj počasna. Radi so rekli, da zna biti muhasta in tako je zdaj pač izginila. Ko jih je opazovala, kako se porazgubljajo v še neprebujeni daljavi na drugem, senčnatem koncu polja, je za hrbtom vse jasneje čutila šumečo samoto. Sedela je na tankih bezgovih vejicah, preplete-nih z žičnato vrtno ograjo, prhutala in radovedno piskala. Male siničke so se prebujale, kot se odpirajo travniški cvetovi. Nekaj domačega in toplega je bilo v tem vršenju. Tukaj se ne bi mogla izgubiti, na tej poti nikoli. Bila je nekoliko ovinkasta, vegasta, naluknjana, a povezovala je dve vasi, ki sta bili v resnici ena, in ljudem je sčasoma prirasla k srcu. Vzdeli so ji ime in postala je verjetno edina ulica daleč naokoli: Devci. Po Devcih se nisi mogel izgubiti. Lahko pa si zašel po svoje, lahko si se zahodil.

Obzirno je stala daleč proč, medtem ko so starke po kapelici trudoma razstavljale pisano cvetje ter ga meštrale kot razgrete glave skuštranih vnukov. Kljub njeni vljudnosti pa so se prav očitno obračale proti njej in jo sumničavo merile, s hrbti pa zakrivale Devico, kot bi jo hotele med preoblačenjem zavarovati pred vsiljivimi pogledi nespodobnežev. Ena je potem iz zapraščenega kota potegnila škatlico vžigalic in prižgala debele sveče ob njenem vznožju. Nekaj časa so se še prestopale in šepetale, zatem pa naglo odšle. Ona njihovega nelagodja ni zaznala. Verjetno je bila tega dne nekoliko zasanjana ali pa po svoje celo lenobno otopela. Malo je bila res izgubljena. Verjetno je vstala slabe volje, ali kaj.

Oklepala se je praznega cvetličnega lonca in z lisastimi očmi črne zemlje bolščala v prazno, ko so hitele stran.

Misli so se ji motovile in veselo odzvanjale po glavi. Čakala je, da bi se posedle, kot ribe v mlaki, ki naenkrat ležejo k počitku in zalebdijo, a zgodaj jutraj to preprosto ni bilo mogoče. Vsakdan ima na vasi načrtano zgradbo, v kateri lahko misli začnejo odmirati šele po obratu poldneva, ko se začne telo po kosilu mastno razlezovati.

Četudi se kljub poskušanju in čakanju ni mogla popolnoma umiriti, pa je bilo polje zdaj vsaj povsem prazno. Starke so se porazgubile v vas, četica otrok je poniknila v senco, zvon je nehal odbijati konec maše ali pa ga je utišal veter, ki je vlekel in hlatal v njen hrbet. Še enkrat se je ozrla prek ravnega polja, nato pa vendar negotovo stopila naprej.

Pogled je dvignila šele čisto ob kapelici. Na hladnem podstavku, pregrnjenem z vezenim prtom s čipkastim obšitkom, so se solzile razplamtele sveče, da se je po majhnem prostoru obračala njihova rdeča, dimasta svetloba, ki je do grla ostro vonjala po zadahu gostega kadila. Oljnati hlapi so se rosili po snopastem vencu bršljanovega listja, ki je bogato visel z mize

ter uokvirjal cedeče kupčke brstečih mačeh, lonce škrlatnih krizantem, nasade sivk in razraščajočih se orhidej. Sredi njih se je dvigovala v valovit alabaster ogrnjena Devica. Njen pogled, blag in razumevajoč do slehernega prišleka, se ji je nasmihal v vzajemni skrivnosti. Mehke ustnice, zadržujoč spev tolažbe. Roke, razprte, vabeče v poln objem. Na tančici lepa krona.

Deklica jo je od spodaj zamišljeno pogledovala. Pred temi čakajočimi rokami ji je bilo nerodno in ni povsem razumela, kaj se od nje pričakuje. Še enkrat se je ozrla po polju za seboj in še kar je bilo prazno. Potem je pokleknila in pustila, da ji je težki lonec iz žgane gline zdrsnil na tla pred piedestal. Ko je tam obmiroval, se je sunkovito odmaknila za korak nazaj in motrila njegovo postavitev. Spet je dvignila pogled, skušala z njim nerodno vrniti ponujeni objem, da jo je ob tem obšel gladki duh tistih prepognjenih kamnitih gub, nato pa, ko je čutila, da je tam, vanje zašepetala nekaj zadušениh besedic.

Obrnila se je in vsa zardela odšla po potki za svojimi izginulimi sošolci. Zdelo se ji je, kot bi ji od tistih nekaj besed stisnjene prsi žarele, vrat pa otekel in tako oteževal dihanje. Nekje sredi polja se je ozrla. Tisti nežni pogled se je zdaj zdel zmeden in upadel, v objem vabeče roke pa uplahnele. Po glavi ji je zamotvilil dvom.

Zagledala ga je takoj, ko so obšli ovinek, v katerega se je globoko zažiral vogal nizkega hleva, prekritega z razpokanimi sivimi strešniki in grudastimi izrastki mahu. Iz drobnih luknjic njegovega drobečega belega ometa je tršast plevel poganjal povsod, razen okoli črne line z vkovanim medeninastim križem, iz katere je kot iz lovčevega kotla lenobno puhtel vroč, kiselkast dim. Niso se mu izmikali in nevede jih je zibal v hipno omotico. Vsi so težili proti dvorišču in skupino od zadaj potiskali naprej, pri tem pa pazili, da so njo ohranjali na čelu. Šole je bilo konec

in kot po navadi so že zamujali na verouk, njo pa je gnalo naprej tako čudno, kot bi zamujala le ona sama.

Kdo bi vedel, koliko časa in sploh zakaj je čakal tam na župnijskem dvorišču. Njuna pogleda sta se takoj staknila. Kar stal je, sam, pod s tlakovci ograjeno cvetočo lipo. Njegova suha, mršava postavica z na kratko pristriženimi lasmi in v ponošenem puloverju starejšega brata ni kaj dosti obetala. Pogledal je vstran, zardel pa nič kaj dosti. Nekako nedoločljivo, patetično je vzdignil roko in ni bilo jasno, ali je to neroden pozdrav, sprejem ali vabilo.

Gneča se je nato nenadoma razpustila in tista rukajoča, mutasta sila za njo je skrivnostno obnemela. Deklica je obstala, zrak, na katerega se je naslanjala, pa se je začel redčiti. S travnikov je zapihljajal veterc in pred očmi se ji je prozorno zavrtelo. Tišina je zašumela in pogledi so se ustavili na njej. Spomnila se je tiste goščče dima v svojih nosnicah in ustih in očeh in postalo ji je slabo in stopila je naprej. Postalo je boljše. Otroci so se smejali tja v en dan in začeli izginjati v mrakobno učilnico župnijskega doma. Gledala je za njimi, gledala, kako se zrak redči in piskajoče uhaja skozi šivankino luknjico v prostoru. Med vsemi drenjajočimi se in gomazečimi telesi je stala zajetna temna postava. Gospod je z majcenimi črno svetlikajočimi očesci zrl skozi očala nekam preko njene glave, nekako proti začetkom borovega gozda na griču v daljavi. Potem, ko je nekaj trenutkov tako stal, je za otroki izginil še sam.

Onadva pa sta obstala ter gledala drug skozi drugega. Ona se je zganila prva. Ko je ugotovil, da se mu približuje z blagim smehljajem, se je zdrznil, in ko se je s hladnimi prsti nežno dotaknila roke, ki jo je prej iztegnil, bi ga skoraj obšla groza. Svetlo rožnato (lilijasto) je zardel v obraz, čeprav ga je še kar obračal vstran. Slišal je njeno plitko, prazno dihanje. Obrnil se je in vstopila sta v drvarnico, obžarjeno s soncem, ki je pronicalo skozi špranje.

Prah in dehteča žagovina sta plala v rumenem soju in se lesketala. Ob daljši stesani steni je bil skrbno zložen usahel kup bukovih drv, nad njim pa razobešene ročne žage različnih velikosti in sekirica. V kotu je bil nametan nepregleden kup orodja, deloma zloženega v rjasto samokolnico, deloma po zbiti zemlji na tleh. Spredaj je bilo plesnivo, čokato tnalno. Na drugi, prisojni strani je stala široka delovna miza z nekaj zatesnjenimi lonci barve, ki jih je previdno prijel in postavil na tla. Potem je obstal, naslonjen na mizo tako, kot bi z njim v prostoru ne bilo nikogar drugega. Plašno se je obrnil, ne da bi jo pogledal, in drhtečo roko položil na njen bok. Prostor je bil tesen, in kot bi se naenkrat še bolj skrčil, je stala tik ob njem, da se je duh žagovine med njima nevzdržno oslajal.

Oprijem se je okrepil in nenadoma jo je dvignil. Za trenutek je zabingljala s petami, nato pa jo je položil na umazano mizo. Nekam se je smehljala. Splezal je k njej, ni pa se zavedal, da je pri tem čudno stokal. Ko ga je videla zleknjenega ob sebi, nepremično zročega v strop, se je na hrbet spustila še sama.

Dotaknila se je njegovih las, kar ga je dokončno zmedlo, pa vseeno se je zganil in se nagnil nadnjo. Opazovala je njegove lase in jih božala. Zbral je ves pogum, položil dlan na njen gladki marmornati trebuh, ona pa jo je s komaj občutno gesto premaknila k svojim lasem, da se mu je od začetka zdelo prav smešno, kako se tam držita za glavi. Nekaj časa sta tako ostala. Začutil je, da ima kostanjeve lase. Gladke, svilene, komaj občutne, mehke, kostanjeve. Tega ni več vzdržal in izvil se je iz njunega skoraj objema, čemur pa ona tudi ni nasprotovala. Vstal je in se začel sprehajati po drvarnici od stene do stene, ona pa je ležala kot naplavljen, nasmehljana riba.

Čas se je negibno raztegoval čez okvirje, pljuskal čez robove, prah in žagovina sta dišala, žarela, se lesketala. Poskusil je še enkrat, pa je hitro ugotovil, da se mu bo od tistih poldotikov in

kostanjevih las slej ko prej zmešalo. Vse bolj odločno, vse težje se je nagibal čeznjo, dokler je ni skoraj cele prekril. Ko se je že zbal, da jo bo zadušil, so se od nekje daleč zunaj iznenada zaslišali glasovi. Zdrznil se je. Poskusil je ujeti njen pogled (ni bilo jasno, ali mu je uspelo) in jo s prsti še vedno med njenimi lasmi poskusil vsaj poljubiti.

Zasukala je obraz, da se je z ovlaženimi vijoličastimi (petunijastimi) ustnicami dotaknila njegovega pregretega lica, in komaj slišno zašepetala nekaj zaupnih besedic. Vrat ji je otekel, prsi so ji zažarele. Videla je lahko le še našobljeno zajčjo ustnico in zasmilil se ji je. Nasmehnila se je.

Med lasmi je nekaj začutila. Iz rosne prhe jutranje meglice se je izvil dotik in začel trditi. Dan se je prevesil. Nekaj, neka besna žival je bila med njenimi lasmi, ki je vlekla in cukala, da jo je začelo nekje na koži grdo peči. Potem so vrata na tečajih škripaje zanihala, zlati žar iz špranj je izparel ter sladki duh prahu in žagovine se je izčrpan razredčil do čistega, razvodenelega ničā.

Zaslepilo ga je. Z zabuhlim obrazom se je kujavo skobacal z nje in obstal sredi prostora. Njegova ramena so bila sključena, tako da mu je med lopaticami zrasla grba osramočenosti. Z laktmi si je brisal viseče zaslinjene ustnice in sluz razmazoval po že tako umazanem puloverju. Zatekle, klavrno solzave oči, zbujene iz nespečnosti, so izdajale zgroženo trmavost v pričakovanju krivično podane, v postranski resnici pa verjetno pravične obsodbe.

Zaslišala sta se vesel smeh in vzklikanje, zdaj bodreče, zdaj menda spet zajedljivo. Zmedlo ga je, ganilo pa še ne. Ko se je privadil na zrak in svetlobo ter se je nekaj v njem odcepilo, jih je vse opazil nakopičene pred vrati in na dvorišču okoli lipe. Njegova podoba jih je očitno strašno zabavala. Zvlekli so ga ven kot odvečno jagnje z žrtvenika in ga trepljali, kot bi mu belo dlako

mazali s kepami oljnate krvi. Navidez se je sprostil in še njega je začelo siliti v kolcajoč, pretresen smeh, napojen s pogoltnjeno tesnobo. Sklanjal je pogled, od razburjenosti rdeče žarel in se ves tresel, ko so ga vroče objemali, celo dvigovali na plečih, da je s petami prosto bingljal v zraku. Tisti, katere je že prej razganjal od nestrpnosti, so si drug za drugim slačili majice in vrešče tekali povprek, se zaletavali drug v drugega in se podirali na tla, ostali pa so se prostodušno hihitali njihovim ekscesom zburjanja pozornosti.

Tedaj je iz drvarnice prišla še ona ter zadržano obstala na pragu. Vijoci se kodri sape so ji gubasto valovili raztegnjeno srajčko, kot bi pravkar prebujena stopila na verando v polni dan. Zbegana in povsem zgubljena se je ozirala po dvorišču. Skoraj naključno je ujela fantov pogled. Njegove oči so odsevale okolico, vanjo pa niso ničesar prispevale. Brezglasno se ji je smejal, kot bi poleg drugih in sebe hotel še njo prepričati o blišču dogodka. In če je to bilo res, potem je moral izhajati zgolj iz čistega ljubeznivega usmiljenja, kajti to, česar se je tam na pragu oklepala, je v resnici postalo popolnoma in dokončno postranskega pomena.

Drugi so se je razveselili in prešel jih je nov val navdušenja. Tedaj je nekdo porogljivo padel na kolena pred fanta in vzkliknil: »Rihard Tretji!« Pritegnili so mu še ostali in poskušali poustvariti nekakšno svatbeno povorko, oponašati slavnostno hojo družic ter drugih visokih gostov, pa jih je neposrečenost vsega skupaj še bolj spodbodla k dobri volji. Nič ni kazalo, da se bodo kaj kmalu naveličali. Okoli izvoljenca so se zbrali v približek kola, vključili celo najmanjše, sramežljive deklice in pozvanjajoče peli.

Postajalo mu je že skrajno nerodno, ko so od vrtenja in vročega zraka vendar postali utrujeni, začeli posamezno odpadati od kroga in se opotekati v zavetje lipine sence. Končalo se je, ko

so nekoga boksnili v ramo in ga razglasili za Riharda Četrtega, da se je ta razhudil, in kmalu so se lovili, da bi ugotovili, kdo bo prevzel štafeto in naslednji zakraljeval. Z dvorišča so po Devcih stekli med polja. Razbežali so se po travniku, pri tem pa iz trsja ob stojećem potočku pregnali par čapelj, da sta vzdraženo zaplahutali s širokimi krili in se elegantno dvignili tja gor v zrak. Za njima se je pognalo spuščeno vaško ščene, razburjeno od vsesplošne gonje.

Kar tako je naenkrat ostala sama. Stala je na lesenem pragu in se počutila desetletja postarano. Stala je z zakisanim telesom. Stala je z resnim, brezčutnim, upadlim obrazom, ki bi lahko pomenil kar koli, v resnici pa je pomenil predvsem utrujenost. Nepremično je zrla v daljavo in rahlo stiskala oči, kot bi ji misli uhajale iz glave. Ob župnišču se je nekaj zganilo in pogled ji je brezvoljno zdrsnil tja. Gospodova črna postava se je v plašču majala čez dvorišče. Temno, razumevajoče jo je pogledal čez ramo in sam pri sebi kratko odkimal, potem pa izginil za vogalom. Lipa je šumela po praznem dvorišču, njena krošnja v vetru, kot bi glava na vratu lovila ravnotežje. Bori tam daleč so šumeli. V njeni glavi je šumelo. Misli so ji skozi luknjico uhajale iz glave. Na praznem dvorišču je bila sama in bila je utrujena.

Med njimi se je pojavila kar naenkrat, kot po čudežu, pa ni tega nihče zares opazil. Nakopičeni so bili v prijetni senci kapelice in počivali. Tisti, ki so se prej najbolj razdivjali, so zdaj ležali v še kar rosni travi in pihali v male trobentice. Druga skupinica fantov je posedala na betonskih stopnicah, ki so vodile do piedestala, in po njih kotalila kroglice iz stopljenega voska sveč. Nekaj deklet je sedelo na tleh. Opazovala je, kako so druga drugi pletle ohlapne kitke, jih nato nezadovoljno razdirale in poskušale znova, si gladile lase in jih kar tako, brez razloga božale. Ko je obstala ob njih, so se nekoliko razmaknile, da bi se jim

prav zlahka pridružila, ena pa se ji je mimogrede celo prijazno nasmehnila, kot da ne bi temu pripisovala kakšnega posebnega pomena. Vrnila ji je nasmeh, a ta nanjo že ni bila več pozorna. Sproščeno so čebljale naprej in se božale. Tudi ko je odšla naprej, se ni zdelo, da bi to opazile. Ali je bila ali pa je ni bilo, oboje se je zdelo enako samoumevno.

Počasi je šla dalje. Zrak je bil redek in njeno telo je lahko čezenj drselo samo od sebe. Tam so fantje trobentali na nabrane cvetove, ki so jih že čez nekaj let zamenjali za cigarete. Sedeminpetdesetke. S pokrčenimi koleno in rokami, spodvitimi pod glavo, so ležali na hrbtih. Gledali so v nebo, zasanjano, zamaknjeno. Pripovedovali so si razne šale, poslušali pa se niso zares, in hahljali so se, še preden je bilo konec vica. Nekoliko stran je ležal in se reže slinil tisti zanemarjeni pes, ki je prej gonil vzdraženi čaplji. Ko je vanjo uprl svoj neumni pogled, je opazila, da nima ene od sprednjih tac. Garjav je, je rekel eden od fantov, ne da bi odmaknil pogled z neba. Zdelo se je, kot bi ji v mislih prebral, da se ji bo ščene zasmililo in se mu bo približala ter jo je zato opozoril. Ampak ne, zmotil se je – ne bi se mu približala. Iz glave so ji ušle že vse misli.

Tam ob stopnicah je bila še zadnja skupina otrok, med njimi pa tudi on. Nekako brezvoljno, z glavo, naslonjeno na roko, je opazoval, kako so drugi kotrljali tiste voščene frnikole po stopnicah, dokler se niso ustavile na zemljenih tleh. Eden od teh ji je pokimal, drugi se ji je izpod čela bežno nasmehnil. Stala je, kot bi čakala. Komaj je sploh lahko ozavestila, da zares nekaj čaka, kaj šele, da bi vedela, kaj točno bi to lahko bilo. Od te čudne nedoločnosti se ji je zavrtelo. Vroči zrak se ji je zadel grozno redek in grlo se ji je začelo sušiti. Njeno dihanje je postajalo hropeče, a hkrati ostajalo tiho in plitko. Izgubljeno se je razgledovala naokoli. Eden od fantov je to opazil in se ji spet nasmehnil, drugega pa se ni zgodilo nič.

Zmedena in potrta se je obrnila stran. Iznenada se ji je v grlo naselil gumast cmok in jo silil k hlipanju, kar se ji je zazdelo strašno neumno in neprimerno. Po trebuhu jo je začelo neusmiljeno črvičiti. Nepremično je stala in čakala, da bi minilo, čudno pretakanje in cedenje kislin med različnimi membranami in zaklopici pa se je, nasprotno, začelo sprevačati v prave krče. Popadla jo je slabost in nenadoma jo je obšlo srhljivo spoznanje. Tista žival, ki je prej v drvarnici trgala njeno lasišče in ji cukala lase, prej mehke kostanjeve, zdaj prepotene in zlepljene, je nekako prišla v njeno notranjost. V njeno čisto sredino. Saj ni mogoče, je pomislila, nakar jo je preteče zgrabilo, stisnilo in jo prepognilo v dvoje, da je komaj ostala na nogah. Objemala se je prek prsi, da se ne bi razsula, oči ji je zalila slana voda. Oči črne zemlje, ki jih je zdaj vendar dvignila tja gor.

Sveče so že davno dogorele, njihova kužna rdeča para se je že davno porazgubila. Kapelica je bila tiha, mirna, v zraku je lebdel mrtvi prah, kot bi se posedal že stoletja. Skozi zbledeli vitraž se je od strani bleščala naravna rumenobela svetloba. Sredi barvitega venca cvetja in zelenja se je dvigal kip Device. Gube alabastrskega ogrinjala so bile izklesane natančno, a mor-da nekoliko preveč na široko. Predolge roke naj bi se stegovale v pozdrav ali objem. Trde, kamnite ustnice naj bi bile mehke. Prazne oči naj bi bile milostne. Na vrhu lepa krona. Spodaj cvetlični lonc. Kako nenavadno – se ji je zazdelo – prazen je.

Prav počasi se je odvlekla naprej, kot bi hotela prehiteti svoje lastno telo. Po stegnih jo je mravljinčilo, jo hotelo omrtvičiti. Zasanjano je zrla v kronico, medtem ko ji je telo trzalo in se krotovičilo. Zelo počasi se je vzpenjala po stopnicah. Mimo nje so drvele voščene frnikole, kot odkruški z ostrega vrha gore preteče opozarjajo plezalce, da se še lahko obrnejo. Višje ko je bila, bolj je bil zrak redek. Bolj je prah lebdel. Bolj je vse lebdelo.

Njeno utrujeno telo je zaostalo, sama pa se je oprla na piedestal in se stegnila, kolikor visoko je mogla. Dosegla je le ramena. Bila so hladna in kamnita. Višje. Krona je lepa. Krči so jo zaustavljali, da se je morala cela napeti. Nič je ni več ubogalo, sama pa je segala višje in višje in potem se je nekaj strgalo, razcepilo. Nekje v boku je morala popustiti neka mišica, da se je v svoji votlini zleknila kot želatinaste piščančje prsi. Ostra bolečina jo je zvezala, jo kujavo vlekla za gležnje, tista žival notri je besnela kot nora in škrbavo grizljala krvaveče tkivo. Čutila je, kako se v njej spet dviga tisto neumno ihtenje. Začela je polzeti nazaj dol, ko se je ponovno nekaj strgalo, razcepilo in zrak se je razredčil in postalo je lažje. Dosegla je mrtve alabastrske lase. Ne. Višje. Krona je lepa. Potem je votlo počilo.

Prišla je gor. Bila je na piedestalu. Gibanje je bilo tako preprosto, vse je bilo tako breztežno. Pred njo je bil mrtev obraz s praznim pogledom in zajčjimi ustnicami. Dihala je vanj in imelo jo je, da bi ga trdo poljubila. Pozlačena krona se je zdela majhna za tak obrazek. Po straneh je imela vdelenih nekaj majhnih koščkov barvitnega stekla. Zgoraj so se dvigovali majceni loki, posuti z bunkicami in drugimi bleščečimi okraski. Bila je zelo lepa. Previdno jo je objela z obeh strani, kot bi iz slapa zajemala vodo. Le napol se je je dotaknila s svojimi toplimi prstnimi odtisi.

Spodaj je nervozno završalo. Pogledi v drhtečih zrklih so se začeli dvigati, kot bi se nebo nenadoma začelo temniti in pripravljati k nevihti. Kot bi zavel veter, nasičen s ploho.

Dotik pa je otrdel. Spodaj je slišala prasketanje in gosto šumenje, dotik pa je postajal vse resničnejši. Bilo je hladno, gladko. Vse je lebdelo, vse je bilo breztežno, krona pa se ni premaknila. Zakaj se ne premakne? Zakaj ne lebdi? Spet je začutila utripanje trgajočih krčev, spone kit in krvavečih mišic. Začela je polzeti dol proti vse gostejšemu šumenju in trepetanju. Tega

ni zdržala. Popadel jo je bes in srdito je sunila v zrak. Polje je samevalo. Presušeni potok se je razkrajal in zaudarjal po gnilem. Bezgovi cvetovi so pokali od suše. Žehteča zemlja je hropela. Led je razpokal in se prebil.

Vzdušje spodaj je bilo mračno. Ni bilo divjanja, laježa, bilo pa je sikanje. Slinavo sesljanje. Grozeče opletanje z jeziki, pljuvanje nerazločljivih psov in tihih, zdrizastih zmerljivk. S hrptom je bila obrnjena proti njim. Bila je sključena, prepognjena tako, da je nekaj skrivala in to jih je najbolj zmotilo. Zmotilo je tudi njega, a vseeno nekoliko drugače, bolj zbudlo in potem tudi prebodlo, da je šel za njo. V daljavi je slišal tiho, plitko hlipanje, le še to tiho oddaljeno ihtenje in nič drugega, in oddaljeno je ostalo tudi, ko se je približal. Tam daleč pred seboj je videl njeno suhljato, lahno trzajoče telesce, mehke pegaste roke. Oh, zdaj je že vse videl, vse mu je bilo pri priči jasno. Prav nerodno slabo je skrivala tisto svojo stvar, od katere ga je zmrazilo po celem telesu. Bilo je grozno, bilo je ogabno, a osredotočil se je na ihtenje in nekako vendar pristopil, četudi se je vse v njem upiralo.

V rokah je imela glavo Device. Kot za roge jo je držala za zlate kronine loke, ki pod sunkom niso popustili. Otopelo je boljčala v to nenavadno, nemogočo reč in s praznimi mislimi si je nikakor ni mogla obrazložiti. Ni popustila krona, popustil je vrat. Alabaster je mehka kamnina. Ona pa tega ni mogla doumeti. In tako bi verjetno obstala za večno, če na rami ne bi začutila ostrega, zbadajočega dotika. V glavi ji je v istem trenutku zašumelo, piskajoča vrtoglavica se je vrnila, pred očmi ji je vrelo zablješčalo, zasukala se je, malodane pričakujoče, malodane upajoče, tedaj pa je, kot bi svojo nalogo vendar dokončno opravila, kamnita glava nežno spolzela iz ledenega primeža, se otresla krone in prav počasi padla dol v prazni cvetlični lonec, kjer se je raztreščila in razpršila prah vsenaokoli.

Kako zdaj od spodaj ne bi slišala brezumnega vreščanja, groze, bežanja. Zdaj je bilo to treba sprejeti. In bilo je oglušujoče. Onadva pa sta se plitko gledala s te čudne, nemogoče razdalje. Razumel je, da ga čaka, da se mu bo v očeh zakisalo, ga omrtvilo, da bo živalsko zavreščal in pobegnil. Zdelo se je, da ga k temu s svojo starikavo postavo in od potu zlepljenimi kostanjevimi kodri kar izziva. Res je le stežka ostal na nogah, se zadržal, da ni pogledal dol, v lonec, kjer je bil prepad. Potem je vendarle spustila vrtajoč pogled. Zamišljeno se je razgledala po neredu. Za trenutek se je zdelo, da se mu bo bolešno nasmehnila, rekla »Verjetno zdaj nima več smisla, kaj?«, pa ji je očitno zadoščalo, da se je tako le zazdelo.

Senca so se mu potila, brada se mu je tresla, ustnica drhtela – ni se premaknil. Vendar pa je čutil, da še ni konec, da tiste raztreščene glave ne bo začela pospravljati, pometati, čutil je, da skriva še nekaj in to ga je zbadalo kot ostra bucika. Še zadnjič se je zasukala in si lépo kronico nadela. Se mu je le zazdelo ali je njen izmučeni, spačeni, ogabni obraz preletela senca nekakšnega obupanega, nizkotno patetičnega zadovoljstva? V nič ni mogel biti več prepričan. V njegovih zasukanih beločnicah je zdaj iskala odmev. Odmev tistega, kar mu je nekoč povedala. Nekoč zaupala. Iskala je odmev tistega ne. Odmev tistega ne še. Iskala ga je v njegovih beločnicah. Zasukanih. Praznih beločnicah. Iskala je njegov odmev. V njegovih praznih, zasukanih beločnicah. Belih beločnicah. Iskala je njegov prazni odmev. On pa je zaslutil obtožbo, da jo je naredil devico, in tega ni vzdržal. Zavreščal je in pobegnil.

Zvečer v kapelici ni bilo več niti sledu tega dogajanja. Ploščice so bile pometene, vitraž izmit prahu, cvetje zamenjano. Čez obglavljeni kip je bila vržena zasilna pletenina, ki pa je nerodno spominjala prav na mrtvaški prt. Sveče so vzneseno žarele in v pozni mrak buhtele gost, sterilen dim, kot bi želele

razkrojiti še poslednjo jedko umazanijo, ki je skrivnostno obvisela v zraku, se vanj zažrla in ga navzela. Trpko, zamolklo pogorišče.

Starke so poklekale na razbolela kolena, v divji molitvi vile roke z rožnimi venci, stokale od prizadejanih duševnih bolečin, krvavo jokale in preklinjale brezbožno pregreho. Kipu so se opravičevale, ga mirile in moledovale za nemogoče odpuščanje izgubljenemu človeštvu. Pri svetem Lovrencu je zvonilo. Ravno so se bile vrnile od večerne maše in že tam jih je gospod razdražil s svojo čudno odsotnostjo, počasnostjo med obredom. Prepričane so bile, da je nekaj v zraku, neka hudobna skrivnost. Čutile so jo v kolenih.

Muhe so bile nizko in obletavale vse, kar je bilo živega, kakor koli smrdečega po toplem. Cela vas je bila nemirna. Luna je bila visoko. Nedeljska noč bo ena tistih belih in nespečnih. Oče, mama sta se ljudem smehljala in jih tolažila, da je bila vedno muhasta, da je vedno rada za kak dan izginila, kot se je tudi rada šla skrivalnice, ko je bilo tega vsem najmanj treba, tako da ni treba nič kaj preveč skrbeti. Tisto noč ju je v postelji premetavala krčevita tresavica, kot bi se vanju naselila besna žival. Zjutraj sta bila povsem onemogla in čeprav so ju o vsem tem še kar spraševali, sta skrivnostno obnemela. Ko so se vračali od njiju, so poročali, da nista čisto pri sebi. Da sta nekam zamaknjena.

Spomin nanjo se mi včasih vrača. Kar sam, od nikoder: od vonja po razlitem bencinu v garaži, od pljuskanja vodometa na mestni tržnici, od dolgotrajnih poročil na televiziji, od nočnega pokanja pločevinaste strehe pesjaka, od hrumenja zadnjega vlaka, ko že ležim v postelji in me tako obdrži v polsnu. Dnevi nemoteno tečejo. Na zunaj se ni nič spremenilo, morda je to najhuje od vsega. Vse je isto, vse se zdi samoumevno. Kaj mi torej sploh še preostane? Za mladeniča, ki med vse ali nič

izbere nič, je prepozno. Povedal pa bom to: ko sem šel tistega večera mimo tiste žareče kapelice, obdane s starkami, se mi je nekaj zazdelo. Hudo mi je bilo od vsega njihovega preklinjanja, pri sebi nisem imel še nič razčiščenega pa tudi nikoli pozneje pravzaprav. A tam notri, na piedestalu, pod pletenino, ne vem, zazdelo se mi je, da se je nekaj svetlikalo. Nekaj takega kot pogled. In vsakič, ko grem zdaj spet mimo, nejeveren ugibam, ali je to res to. In tako zdaj hodim po svetu s prepričanjem, da je tam mogoče vendar nekaj bilo. Nekaj komaj opaznega, nekaj skrajno osamljenega, pa vendar ... Tega nisem še nikomur zaupal, o takih stvareh se ne govori. Ampak jaz sem v svoje prepričan.

Oni pa je niso videli več. Prepričani so bili, da se bo nekoč vrnila in ji bo takrat odpuščeno. A videli je niso več. Sveče pa so gorele. In v tisti cvetlični lonec je nekdo zasadil pelargonijo.

BREZIMNI OBRAZ

Selma Skenderović

Ni pomembno, katere narodnosti si, dokler veš, da si Slovenec, Hrvat ali Francoz. Morebiti Nемеc, Danec, Poljak ... Ni pomembno, v katerega boga veruješ, dokler te ne vidijo, da ga v javnosti častiš z burko ali s križem okrog vratu. Kaj pa, če si ateist, ki nima domovine?

Ko sem jo prvič videla, sem mislila, da je brezdomka. Spala je na klopi sredi Kopra. Za trenutek sem si želela biti kot ona. Nihče. Lena, opita, brezskrbna in od vsega sveta pozabljena. Svobodna. Dopizdilo mi je vsakodnevno življenje. Rutina, ki se začne zgodaj zjutraj in konča, ko odidem spat. Nobenih barv ni. Vse je sivo, jaz pa sem rdeča.

»Gospodična, prispeli smo.«

»Aha, hvala.«

Glas voznika avtobusa me je opozoril, da sem že doma. Če se lahko prostoru brez vonja in fotografij družine, ki v njem prebiva, sploh reče dom. Prvih šestnajst stopnic je za mano. Pizda, je že avgust! Drugih šestnajst stopnic je za mano. Če bom še naprej

toliko preklinjala, bom napisala priročnik kletvic v slovenščini. Oseminštirideset stopnic je za mano. Sem morda zgrešila blok? Zadnjih šestnajst stopnic je za mano. Spet ne bo nobenega doma. Vstopim kot podivjan bik, stanovanje ni stanovanje, temveč savna. Ne vem, kaj bi sama s sabo. Znabiti, da ste vsaj enkrat poskušali zložiti neko stvar v kakšno škatlo ali posodo. Le-ta je bila premajhna, zato niste mogli prav vsega spraviti vanjo. Razmišljali ste, ali bi višek vrgli v smeti ali bi ga preložili drugam. Ker vaša odločitev ni bila natančna, je ta višek dolgo stal v omari ali hladilniku, ne da bi kdor koli vedel, da je še vedno tam. Jaz sem višek. Moje ime je Hava. Dobila sem ga po materi vseh živih, Ademovi ženi. V Bibliji sta poimenovana nekoliko drugače kakor v Koranu, in sicer Adam in Eva. Raje jem majonezo kot kečap.

Nikoli se mi ni predstavila. Ni želela vedeti mojega imena, starosti, ničesar. Sprva sva le molčali skupaj. Njeni temni lasje so bili tako mastni, da so se mi gnusili. Oblečena je bila v ponošena oblačila, stara vsaj deset, če ne že dvajset let. Ene in iste čevlje je nosila najverjetneje, že odkar ji je noga nehala rasti. Rekla mi je, da uhani in verižice niso njen stil. Ličila so bila zanjo le nepotreben strošek. Ne spomnim se, da bi kdaj zavohala njen parfum. Jedla je, kar je našla. Včasih nič. V rokah je vedno čvrsto držala platneno vrečko rumene barve. V njej so bili shranjeni strgani delčki fotografij, tako da se ni razločilo obrazov. Menda so to bili spomini na njenega sina. V očeh se ji je videlo, da ga obožuje, toda z besedami je bila strašno groba. Ne razumem, kako je lahko nekemu, kot sem jaz, prirasel k srcu nekdo, kot je ona. Saj vendar sovražim ljudi, ki ne skrbijo za lastno higieno, ne uporabljajo dvojine in se dobro razumejo z vsemi. Kaj pa vem, zdijo se mi neuporabni, zaigrani. A prisežem pri vašem in svojem bogu, da ona ni bila zaigrana. V dobrih štirih mesecih me je spoznala bolje od tistih, ki me poznajo od rojstva. Vedela je, da preziram vsakogar, ki se obnaša kot pička. Da v slovenščini ne govorim le

takrat, ko preklinjam, čeprav ta ni moj materni jezik. Razumela je moj strah pred ljudmi in nenehno bežanje pred vsem neznanim. Povedala sem ji svojo najtemnejšo skrivnost, čeprav tega ni zahtevala od mene.

Včasih neverjetno dolgo opazujem svojo podobo v zrcalu. Skušam najti tisto, česar nimam, Slovenci pa imate. Oči imam, ušesa imam, nos imam, vse imam. Zakaj se potemtakem ve, še preden odprem usta in izgovorim besedo, ki vsebuje črko l, da sem tujka? Mogoče je kriva hoja. Da, to bo. Še težje je najti tisto stvar, po kateri vsi veste, da sem muslimanka. Možno, da so tudi za to krivi moji koraki.

»Nikoli ne bom prebrala Desetega brata!«

»Zakaj?« Njene ustnice so se oblikovale v nasmeh.

»Ni potrebe, da bi nepravi Slovenci prebrali prvi slovenski roman!«

»Ah, dej no! Kako veš, da ga je Jurčič napisal samo za Slovence?«

Res ne vem. In ravno ta nevednost je, že odkar pomnim, moja največja hiba. Jebemti, ne vem, kdo sem! V vaši Sloveniji sem tujka, ker doma ne govorim slovensko. Moje ime je tuje. Kamor koli grem, ga moram ponoviti vsaj trikrat. V banki, na pošti, pri zdravniku. Ob vsaki ponovitvi je moj glas tišji in bolj sramežljiv, kakor da ne zaupa samemu sebi, da bo slišan. V svoji, tako imenovani, domovini sem tujka, ker ne vem, kdaj je kateri državni praznik. Babica mi je rekla, da me ne prepozna. Menda sem se spremenila. Z mano se več ne more pogovarjati kakor prej, ker sem divja. Zasačila me je, ko sem v njenem domu preverjala, ali je salama svinjska. Navada pač.

»V teh oblačilih si kot lastovka.« Namrdnila sem se. Nikakršni komplimenti mi niso po duši, še najmanj pa absurdni. Nisem se zahvalila.

»Ti pa v teh kot brezdomka.«

»Imam dom, ampak to ni hiša.«

»Kaj pa je?«

»Moj dom je iz mesa in krvi.« Tukaj sem nehala spraševati naprej, kajti zlomljen človek je podoben zlomljenemu krožniku. Zelo hitro ga lahko zdrobiš na še manjše delčke. Obstaja nevarnost, da se potem porežeš z njimi. Nisem je mogla gledati v oči. Bile so preveč vodene in radovedne, zato sem med pogovorom največkrat zrla v morje.

»Ne maraš morja?«

»Pozimi že. Takrat se nihče ne kopa.«

Več kot mesec dni sem brala knjigo z nekaj več kot dvesto stranmi. Prvo poglavje odpreta Jenkova verza:

*Mlad junak po polji
s težkim srcem hodi.*

Petnajstega marca sem prišla do konca. V tem času sem sprevidela, da je vse, kar ljudje vedo o meni, zgolj sofizem. Prava resnica je znana le meni. Nenavadno vesela in vzneta sem se odpravila iz šole, da bi svoje spoznanje delila s prijateljico. Tokrat so bili moji koraki odločni. Nisem se bala, da bom uničila tla, ki so tuja last. Ko sem v glavi izbirala besede, s katerimi bom začela pogovor, moj glas ni bil tresoč. Med hojo po Čevljarski ulici sem zagledala nekaj sebi podobnih ljudi. Imeli so temne lase in temne oči, spominjali so na Arabce. Prvič v življenju se mi je zazdelo, da nisem sama.

Prišla sem do klopce, kjer me je čakala vsak dan, a je ni bilo. Zlomljen človek je podoben zlomljenemu krožniku. Zelo hitro ga lahko zdrobiš na še manjše delčke. Obstaja nevarnost, da se potem porežeš z njimi.

Vedela sem, da je ne bom videla nikdar več, zato sem se tistega mesta ognila v širokem loku. Včasih še pogledam skozi okno avtobusa, upajoč, da jo bom zagledala. Ni je. Drugo poglavje Desetega brata odpirajo Levstikovi verzi:

*Povsod poznán, nikjer domà,
kjer uleže uro se poslednjo,
tam smrt mu domovanje dá.*

OREHOVA LUPINA

Selma Skenderović

V osnovni šoli nas je bilo petindvajset v razredu. Osemnajst Slovencev, trije Albanci, dva Srba, ena Makedonka in jaz. Slovenci so se držali skupaj, Albanci skupaj, Srba skupaj. Verica Ristovska in jaz skupaj. Če bi bili Slovenki, temu najverjetneje ne bi pripisovali velike pomembnosti. Tako pa je to bila tema, o kateri sva se pogovarjali vsaj enkrat dnevno. Tudi pozneje, ko sva bili že v srednji šoli. Verica mi ni nikoli rekla, da se preveč obremenjujem z narodnostjo in vero. Branila me je pred tistimi, ki so me s tem izzivali. Pogovarjali sva se v nekem mešanem jeziku, še najbolj podobnem srbščini. Ona je pri tem v pogovore dodajala makedonske besede, jaz pa slovenske. Ker je imela težave z učenjem, sem pogosto poleg svoje pisala tudi njeno domačo nalogo. Vsakič, ko so naju nekje videli skupaj, so se nama vsi smejali. Verica je bila za dve glavi višja od mene in težja vsaj dvajset kilogramov. Klicali so jo debela, zavaljena, napihnjena, čeprav sploh ni bila debela. Samo malo bolj razvita kot drugi. Včasih jo je kdo tudi udaril ali vrgel kamen vanjo na poti iz šole domov. »Mene pa

kličejo Arabka, begunka, čefurka,« sem jo tolažila, ko sva sedeli pod orehom blizu njene hiše, izgovarjajoč na glas etikete, ki so jih obešali name. Bilo ji je nerodno, vendar se je pretvarjala, da je že vajena takih stvari. Živela je z mamo, starejšim bratom in tremi starejšimi sestrami. Očeta ni poznala. Zapustil jih je, še preden se je rodila. Njene mame nikoli ni bilo doma, delala je kot negovalka in čistilka pri neki stari gospe. Včasih so ji pomagale Veričine starejše sestre, včasih pa jaz in Verica, da bi čim prej končala in se vrnila domov. Nosili sva smeti, brisali prah in sesali. Za Verico so v glavnem skrbele njene sestre, čeprav niso bile veliko starejše od nje. Vse štiri so spale v eni sobi, zato sva bili z Verico le redko sami. Na samem sva se lahko družili, če se nama je uspelo izmuzniti iz hiše in skriti pod oreh. Vsi so vedeli, da je to najin oreh. Ko so orehi dozoreli in začeli padati z drevesa, sva jih pobirali in spravljali v vrečke. Iz pol skodelice orehovitih lupin je njena mama naredila dva litra čaja. *75 kilogramov.*

»Jaz sem kot prazna orehova lupina,« mi je rekla dan pred začetkom srednje šole.

»Kako to misliš?«

»Ko nekdo poje orehovo jedrce, odvrže lupino. Podobno je z mano. Ko ljudje dobijo od mene tisto, kar so si želeli, jih ne zanimam več.«

»Če si ti orehova lupina, sem lahko jaz orehova školjka?«

Toda zame Verica takrat še ni bila orehova lupina. Vsaj ne prazna. Večkrat mi je pripovedovala o tem, da si želi imeti hišico na obrobju Ljubljane. Zunaj rumeno, notri skoraj v celoti rdečo. Zelo staromodno, polno rastlin, slik in knjig. Po možnosti dvonadstropno. V prvem pritličju majhno dnevno sobo, majhno kuhinjo, shrambo in lepo kopalnico. V prvem nadstropju pa ogromno knjižnico, veliko okno z okensko polico, na kateri bi lahko sedela, in lastno sobo. Vedela sem, da si je želela imeti pisane zavese, perzijske preproge in krožnike s cvetličnim vzorcem. Na

posebni steni obešene fotografije pisateljev in pisateljic, filozofov, posebnežev. Največja med njimi bi bila fotografija Wislawe Szymborske – skupaj sva brali njene pesmi. Pod fotografijami dva fotelja, zase in moža. Kakšno žival, najraje mačko, polža ali želvo. Pred hišo potko in na obeh straneh potke rože. Za hišo veliko murvo in gugalnico. Želela si je, da bi imela hišica vonj po sivki in da bi spominjala nanjo. *84 kilogramov.*

Nekaj dni pred mojim šestnajstim rojstnim dnevom je umrla Veričina mama. Verica je postala tudi zame prazna orehova lupina. Osem tednov ni prihajala v šolo. Na začetku nisem vedela, kako naj ji pomagam. Šele po dveh tednih sem zbrala pogum in jo obiskala. Njena soba je imela vonj po gnijočem sadju. Ležala je v postelji, oblečena v umazano pižamo. Povsod okoli nje so bili ovitki čokoladic, prazne vrečke čipsa, razne embalaže pojedениh sladkarij, umazani kozarci. Bilo je očitno, da si že dolgo ni umila ne zob ne las. Nič mi ni rekla. Odšla sem in se odločila, da jo bom obiskala čez sedem dni. Mislila sem, da se bodo do takrat stvari nekoliko uredile, toda vsak naslednji obisk me je le še bolj prizadel. Zdaj je živela sama z bratom, njene sestre so se vrnile v Makedonijo. Iz postelje je vstala samo, ko je morala iti do kopalnice ali ko je želela kaj pojesti. Pogoltnila je vse, kar je videla pred sabo. Bila je tako velika, da je bil rob postelje pod njo komaj opazen. Televizija je bila vedno prižgana, čeprav je ni gledala. Če sem kar koli pripomnila, je takoj vzkipeła. Osorno je odgovarjala na moje prepričevanje, da se mora vrniti v šolo. Zdelo se ji je, da smo ji natanko določili, koliko časa lahko žaluje. Prav je imela. *107 kilogramov.*

»Stara oblačila mi niso več prav,« mi je rekla in pokazala na svoj trebuh.

»Si boš kupila nova?«

»Bi šla z mano v trgovino?«

»Lahko greva jutri.«

Po vseh teh tednih se je bila končno pripravljena vrniti v življenje. Orehova lupina pred mojimi očmi se je začela polniti. Zatrjevala sem ji, da ji vse lepo pristoji. Naslednji dan sva se skupaj odpravili v šolo. Na hodnikih so naju spremljali začudeni pogledi sošolcev in sošolk. Oni so jo že odpisali, jaz pa sem vedela, da bo spet sedela zraven mene. Trudila sem se, da bi čim hitreje nadomestila snov, ki jo je v osmih tednih zamudila. Nekaj časa so bili vsi prizanesljivi do nje. Kmalu pa so se ji spet začeli posmehovati, ker ni mogla preteči jebenega kilometra pri športni in ker je zamujala na ure fizike. V treh minutah ji ni uspelo priti iz pritličja v tretje nadstropje. Oponašali so jo in klicali za njo »debelka«. Bala sem se, da se bo ponovno zaprla v svojo lupino. Drugič je ne bi mogla rešiti niti jaz. Toda to se ni zgodilo. Nehala se je ozirati na njihove komentarje, ni se pa nehala nažirati. Po pouku je šla vsak dan do najbližje pekarnice ali najbližjega Mercatorja ali do pekarnice in Mercatorja, preden se je odpravila domov. Tam so jo poznale vse prodajalke. Nekaterim se je smilila, drugim pa je bilo vseeno zanjo. Večkrat sva šli skupaj. Kupovala si je čokolade, piškote, majonezo, sokove, salamo, krofe. V vsakem žepu šolske torbe je imela nekaj sladkega. Zagotovo je mesečno za hrano zapravila celo štipendijo. Če ni imela denarja, me je prosila, naj ji ga posodim. Nikoli ji nisem rekla ne, čeprav sem vedela, kaj bo naredila z njim. Zdelo se mi je, da je v redu, dokler se samo prenajeda. To sem nekako enačila s kajenjem. Mislila sem, da bo enkrat že nehala. Hrano je skrivala v svoji omari pod majicami, pod zvezki. Včasih tudi pod posteljo. Jedla je skrivaj, da je brat ne bi slišal in videl. Največkrat v kakšnem parku, kjer ni bilo ljudi.

Pogosto se otroci niso mogli zadržati in so svojim mamam kazali s prstom nanjo. V takšnih trenutkih jo je bilo sram pred mano. Glavo je obračala stran od mene in govorila, da bo šla na dieto. Imela je beležko, v katero je vsako drugo nedeljo pisala načrt hujšanja. Ob ponedeljkih se je tega načrta držala, vse

preostale dni v tednu pa ne. Včasih ji je uspelo shujšati tudi več kot deset kilogramov, toda pri njeni teži se to ni poznalo. Proti koncu drugega letnika je nehala pisati načrte. Od takrat se je oblačila le še v široka črna oblačila, da nihče ne bi videl obrisa njenega telesa. Na avtobusu je raje stala. Grdo so jo gledali, ker je zasedla dva sedeža. Jaz sem stala z njo. *139 kilogramov.*

Zaradi vlažne pomladi na prehodu v poletje se je na najinem orehu pojavila rjava pegavost. Njegovi listi in plodovi so začeli odpadati. Med poletnimi počitnicami sva obe delali. Ona je želela pomagati svojemu bratu, jaz pa sem si želela nov telefon. Vedno manj sva se pogovarjali. Tisto poletje sem bila v nekem čudnem obdobju eksistencialne krize in iskanja smisla. Na začetku novega šolskega leta se je čutilo, da sva se oddaljili. Ni me vabila k sebi domov, niti v parku se nisva dobivali. Oktobra je nehala prihajati v šolo. Še meni je bilo težko vsak dan vstati iz postelje in skrbeti zase, zanj pa je to postalo nevzdržno. Počasi je izginjala iz mojega vsakdana, dokler ni izginila za vedno. Brat jo je osmega januarja našel mrtvo. Obesila se je na najin oreh. Morali smo jo pokopati v posebni krsti. V veliki krsti za debele ljudi. Po pogrebu je njen brat oreh zažgal. Včasih, ko jem, imam pred očmi njene debele prste, ki se oklepajo sendviča. *162 kilogramov.*

2001

Eva Ule

Včasih si želim, da bi znala sešteti čas, ki je že minil. V kronotopu sestaviti vsa minevanja, počitnice na morju, pozabljene obraze, pogrebe, na katerih sem bila še premajhna, da bi se zavedala teže srebrne žare ali v grob položenih rdečih rož, letovanja v hribih, nabiranja ribeza in brezskrbnega tekanja po sveže pokošeni travi. Morda si želim, da bi me nekdo naučil, kako

zbuditi otroka v meni prek igrivih

manter, tehnik shranjevanja lepega in opuščanja tistega, kar bi raje pozabili. Ah, to dandanes počnejo samo terapevti, pa še z njimi se mi zdi včasih otročje – pestovati lesene punčke, ko ne znaš ravnati niti sam s sabo. Vaja v potrpežljivosti si pravim, da osmišljam vsiljivca, ki dlakocepi tok misli, ki mu ga navržem enkrat na teden v pisarni, ki me spominja na kakšno nizozemsko kletno stanovanje. Nedolgo nazaj me je nekdo na kavi vprašal, kaj je moj prvi spomin. Nostalgični pogovori me iritirajo, mislim si: »stran s smetiščem osebne zgodovine,« mogoče samo zato, da opravičujem metamorfoze lastne identitete, nenazadnje podobo,

ki je ‚zdaj‘ in ne ‚takrat‘, kot bi narekovalo sosledje kontinuitete smislov v naših drobnih življenjih. Z odsotnim pogledom, uprtim v vzorček, izrisan na gladini kavne pene, razbijem prijetnost pogovora. Žal, tudi to se zgodi. Diskurz spomina naj ostane le moj – gojim ga, kakor da me je strah, kaj vse še lahko izpuhti. Zato se vsak večer pogovarjam s svojim dnevnikom. Hrani vse moje dni v alinejah, tudi če jih sama v uri ali dveh pozabim. Lahko bi rekli, da je moj pes spremljevalec, brez njega ne bi znala shajati. Nekoč sem zapisala, da se ne spomnim slik, prizorov ali izgovorjenih besed, spomnim pa se občutij, domačnosti atmosfere, ropotanja televizije in stare pečice, vonja piškotov,

dotikov prstov v počasnem posnetku

otročkih misli, ki se jim nikamor ne mudi. Leseni vlakec z mestoma polomljenimi kolesci se pelje dalje. Vedno se vse vrtilo dalje, tudi ko se igra že konča. Včasih si želim, da bi lahko nekemu sedela v naročju tako, kot sem to počela z dedkom. Na njegovih koščениh kolenih, v opojnem vonju tiste tipične upokojske kolonjske vodice, so se mi razpirali tuji in domači literarni svetovi. Naučil me je božanja platnic, vonjanja rahlo porumenelih strani, ki naju bodo oba preživele. Ko sem se po pogrebu vrnila v njegovo hišo, so me pozdravile le knjige in pred oči so mi priklicale glas,

ki smo ga v kaseti milijonkrat vrteli, a

nikoli poslušali do konca, saj nas je mikalo poletno sonce in sveže napihnjena žoga. Niti pomislila nisem, da morda tega nekoč ne bo več, da vse mine in da z vsakim korakom puščamo sled, ki jo bo zabrisala nova, tuja sled. Včasih si želim pokukati v možgane drugih ljudi. Je tudi njih strah? Mislim, da tudi drugi svojega življenja ne bodo

nikoli prevrтели do časa, ko je bilo vse

lahko, lepó, brezskrbno, a tega nikoli ne bom zanesljivo vedela. Res nihče ne prevprašuje sprememb, ki jih obkrožajo in notranje določajo? Sprva se moramo sprijazniti s sabo – s svojo žensko-stjo, dejstvom, da vsak mesec krvavimo, čeprav nočemo otrok ali pa o tem sploh še nismo začele razmišljati, s svojimi simpatijami in njihovim spolom, ki se bolj ali manj ujema s tem, kar nas učijo pri pouku biologije, z odgovornostjo, ki nam jo nalagajo odrasli, in samostojnostjo, ki si jo poskušamo izboriti. Kako se lahko samo vdamo v ciklon odraščanja, ki nas duši, dokler se nam na vratu ob koncu pubertete ne izrišejo škrge, da nam pomagajo dihati skozi smog, laži in prevare? Kako naj samo opustimo čase, ko je bilo vse

mogoče in so sanje žarele

kot žarometi na odru, kjer so plesala drobna telesca v belih tutujih, da so se oči staršev rosile od ponosa in navdušenja? To je eden redkih vsakoletnih dogodkov, ki se jih spomnim, kakor da bi se zgodili včeraj. Nestrpnost pred nastopom, polizane frizure in čvrsto pritrjene lasnice, ličila, dresi, generalke ter adrenalin, preden te odrske luči zaslepijo in se privadiš na usmerjanje pogleda tik nad glave brezimne množice. Takrat se zares počutiš nedotakljivega in nobena fotografija ne more poustvariti bajnosti tega občutka. Takšne luči najdem samo še v gledališču, ko se znajdem na drugi strani rampe, ali v klubih, kamor ne zahajam pogosto. Želim si, da bi me življenje vsaj za trenutek obsijalo kot takrat – podobno

*kot sonce, ki je božalo mlado kožo na
mokri travi, ki diši po življenju in
otročtvu, ki se ga spomnim le skozi*

oči drugih. Z božanjem tujih verzov in občasnim kovanjem lastnih. »None of us / are children long enough / to love it,«* je del pesmi, ki se je v zadnjem času parazitsko naselil v vsak moj vdih in izdih. Ko v parku gledam brezskrbno in iskreno otroško igro, se mi zazdi, da morda celo nekaj je na tem. Čas se takrat staplja s topljenjem sladoleda, dokler ne priteče po kornetu do prstov, z nevzdržnim nanašanjem sončne kreme, ko so vsi ostali že stekli proti reki, z nestrpnostjo vprašan v stilu: »A smo že tam,« ko se v jeklenih strojih vozimo v neznano. Težko priznam staršem, ki so se z vsem tem neprestano ubadali, da mi nič več ne diši po otroštvu in da je

slik barvnih slik brez barv v moji glavi

premalo, da bi jih spravila v katalog danosti. Kot človeka na tisti kavi tudi starše zavrnem, ko mi pred nos porivajo svoje stare fotografije in napletajo zgodbe okoli pikselov, ki se v moji glavi nikakor ne izostrijo. Rada bi zakričala: »Nehaj! Nima smisla,

saj poskušaš obuditi spomin na nekaj

– nekaj, kamor ni dostopa, ni utehe.« Je le to telo, ki ga orje ustroj časa, ki vztraja brez zgodovine in brez smerokaza ali izmerjene razdalje, ki jo bo treba še prebroditi. Kolikokrat se bo treba še posloviti, kaj vse pozabiti in nato na novo spoznati. Prehiteti vsako slovo, pa čeprav le za trenutek. Da, tako bo vse lažje. Objeti,

kar je bilo že davno sežgano.

Včasih si želim, da bi znala sešteti čas, ki je že minil, čeprav vem, da me to ne bi zacelilo. Danes roke pomočim v morje – kot

sem to počela nekoč – in globoko vdihnem. Čutim, kako se skozi moja pljuča pretaka vztrajen val žalovanja in sreče. Ko pogledam neposredno v sonce, se mi zdi, kot da je spet leto 2001 in da se bodo moje oči šele prvič odprle, da bi pogledale v svet.

*Ocean Vuong iz zbirke *Time is a Mother*

432.000 SEKUND

Eva Ule

Kupil je zvezdo in jo poimenoval po tebi. Postavil jo je v zaprašen zgornji kot jedilnice socialističnega bloka arhitekta Ilija Arnautovića, kjer je stanoval, odkar mu je umrla babica. Tam si ga lahko opazovala, kako je zamišljeno kadil za jedilno mizo. Vsakič, ko je odgrnil stare čipkaste zavese, se je skrila – ni prenesla tekmovalnosti ali dejstva, da bi mu svet barvala še kakšna druga svetloba kot njena. Že od samega začetka je čakal, da bo ugasnila. Rok trajanja je prebral na garanciji, ki jo je vrgel v smeti z računom vred. Ni hotel privoliti v poraz še pred bojem. Od dneva nakupa je njegovo čelo postalo razorana njiva, pod modrimi očmi pa se je izrisala temnina morske pene Jadranskega morja. Je čudno, da ga tako podrobno opazujem? Postelje ni preoblekel že dva meseca – blazina je bila prekrita s kratkimi črnimi lasmi, namočenimi v prozorno-rumenkaste kaplje, odeja pa je zaudarjala po gonjenju pajkov, ki so se zaredili na monsteri, stoječi ob nočni omarici iz temnega hrasta. Zavese v spalnici so bile vedno zagrnjene – niti žarek svetlobe ni oplazil na tleh ležečih pornografskih revij.

Obsedel je za mizo, da sta se lahko gledala, čeprav ga je tvoja svetloba dušila bolj kot cigaretni dim.

V trenutku, ko si začela ugašati, je pel *Ne spavaj mala moja muzika dok svira* in iz nosu mu je tekla kri. Ko si je z rokami pokrnil obraz, da bi ulovil drobne rdeče kapljice, je imel občutek, kot da mu kožo razžira H_2SO_4 . V trenutku panike je pograbil vrtalnik in v neprodušno zaprti spalnici prevrtil tla v premeru petih milimetrov. Svoji vinsko rdeči nosnici je obrisal v rjuho, ki je še vedno močno zaudarjala – tokrat po urinu. Temnila si se, zato je rjuho stlačil skozi luknjice v tleh, da je spolzela v spodnje stanovanje – morda bo novoporočenima sosedoma lahko služila kot prtljaga na novi jedilni mizi, ki sta jo dobila za poročno darilo. Zasketila je tvoja mirna, strah vzbujajoča zarja. Vedel je, da je čas. Da se stara, da se tudi vsi okoli njega starajo in da ne more ustaviti toka časa. Tako pač je. Te misli so odmevale po njegovem celotnem telesu – njihova sporočilnost pa se je gravirala v njegove žile, ne da bi si tega želel ali se tega sploh zavedal. Zvezda je začela kot neučakana utripati, naznanjati čas, ki ga je namesto z njo zapravil v svojih mislih. Takrat te je objel s svojim zgaranim posušenim telesom, da se je zgodilo vse tako skupaj – vse tako zelo hkrati.

Stopil je v nekdanjo spalnico, ki se mu je zdela tuja, še enkrat je s praznim pogledom obšel ubogo monstero, ki se je spremenila v kraljestvo *Argiope bruennichi*, in se okoli zvrtnane luknjice zvil v položaj zarodka. Ni bil prepričan, kako se počuti. Stanovanje je postalo neprodušno temno, a zrak je postal lažji, čistejši, spominjal ga je na čase, ko je s starši obiskoval hrvaške otoke med poletnimi počitnicami. Retro kolekcija *Playboyev* se je začela smoditi, dim je v gostem zraku simbiotično plesal z ogorki zadnje cigarete, ki jo je ugasnil na pietāju svoje preminule babice.

Na štiritisočdvaintrideseto sekundo tvojega življenja je z olajšanjem zajokal.

SODBA

Tina Vrščaj

Kako ste spoznali svojega očeta?

Umrla mi je mama. Petnajst let sem imel tedaj. Izbrskal sem očetov naslov in se odpravil k njemu.

Nazadnje sem ga videl, ko mi je bilo tri leta. Nisem se spominjal njegovega obraza. Mati je zavrgla vse njune fotografije, če jih je kaj bilo. O njem ni nikoli govorila. Šele pozneje sem razumel, zakaj ne. Takrat sem ji ta molk štel v zlo, očital sem ji, da me je prikrajšala za očeta. Zdi se mi, da ga je ona spodila od hiše (v strahu zame, mi je enkrat vendarle namignila, ker ji je bilo dovolj mojih očitkov) in sva se po njuni ločitvi preselila v drug kraj, kjer naju ni mogel doseči. Kakšno predstavo sem imel o svojem očetu? Neprijetno, a predvsem nejasno. Moral sem ga spoznati in jo izpopolniti. Tako grozen moj oče ne more biti, sem si dejal, da bi midva z mamo bežala pred njim, ali da se ne bi mogel po toliko letih soočiti z njim. Prepričan sem bil, da se bova razumela, saj sem bil že skoraj odrasel in osebnostno zrel; predvsem pa sem gojil močno željo, da bi se zblížala.

Pozvonil sem pri vhodnih vratih velike in lepo urejene hiše. Mačke so se ovijale okrog mojih nog, srce mi je bilo v ritmu laježa psov, ki je odmeval po kmetiji, vonj gnoja mi je udarjal v nosnice. Pričakoval sem očeta, odprla mi je stara mati.

»Josip,« se me je razveselila. Pomiril sem se, ko sem jo zagledal. Njo sem poznal, saj je naju z materjo nekajkrat na skrivaj obiskala. Hotela je občasno videti svojega vnuka in spremljati njegov razvoj, prinašala mi je darila. Objela sva se in poljubila na lica.

»Josip, stopi no naprej,« me je toplo povabila v vežo. Tu je na tleh počivalo nekaj parov blatnih škornjev. Lahko bi bili od očeta, njegove žene in njunih treh otrok, sem prešteval škornje in ugibal o njihovih lastnikih. Ko sem se sezul, so me prišli sprejeti še otroci, o katerih sem nekaj malega že izvedel iz pripovedovanj stare matere, moja polbrata in polsestra. Veseli so me bili, da so kar poskakovali. Najmanjša, Kaja, ki ji je moralo biti kakih sedem let, prijazna deklica svetlih skodranih las, me je prijala za rokav in me odvedla v notranjost hiše. Njena starejša brata, dvojčka, nekaj let mlajša od mene, sta me previdno trepljala po ramenih, se sukala okrog mene in me v jedilnici posadila za mizo.

Name se je zgrinjalo mnogo vprašanj, a nihče ni mogel čakati na moj odgovor, vsi so bili preveč razburjeni. Razvneto so govorili drug čez drugega.

»Kako si potoval, fant moj?« je vprašala stara mati.

Zelo se je postarala, odkar sem jo zadnjič videl. Kako bom ločil dvojčka? Preveč sta si podobna, mi je rojilo po glavi.

»Kaj si počel vso dolgo pot na vlaku?« je zanimalo Kajo.

Sestrica je bila ljubko bitje. A bil sem prepoln novih vtisov in nasprotujočih si čustev, da bi iz sebe spravil kak smiseln stavek. Večinoma sem molčal in kimal. Zakaj so se mojega prihoda tako radostili? Nisem se jim mogel načuditi. Z radovednostjo

sem si ogledoval pohištvo in predmete v prostoru, kjer smo bili. Star štedilnik na drva, v kotu peč, na policah kipci Kristusa na križu, pod stropom star lesteneč. Prihajal sem iz mesta, vaškega okolja nisem poznal. Z nelagodjem sem odkrival, da je vonj po domačih živalih prišel v jedilnico.

Tu, kjer sem zdaj sedel, je bil dom očeta, njegovih staršev in še prej starih staršev. Ta hiša je imela zgodovino in jaz sem bil naenkrat neločljivo povezan z njo. Če bi odšel, bi se družinska zgodovina na kmetiji zasukala drugače; a moral sem ostati pri svojih.

V sobo je prikorakal stari oče, ki sem ga takrat videl prvič. Bil je suh kot trska in se držal za križ. Približal se mi je, ob vsakem premiku zahropel, se mi čisto od blizu zagledal v obraz, v oko pravzaprav, in se široko nasmehnil. Zgrabil me je za dlan, njegova je bila raskava, žilava, pod nohti sem zagledal debelo plast črne umazanije. Bil je brez dveh prstov, stresel sem se. Mojo dlan je prijel krčevito, da me je zabolelo. Stara mati je medtem na mizo prinesla domače jedi, pražen krompir in pečenko, vloženo zelenjavo, rdečo peso, zelje, fižol in nekaj drugih reči. Ko sem jedel, so me z vseh strani hvalili. Nisem razumel, zakaj jih je moj prihod tako osrečeval. Kot da je z menoj v njihov dom prišlo novo upanje. Le dvojčka sta sumničavo premerjala vsak moj gib. Morda zato, ker sta mi bila precej podobna.

Ob našem prvem srečanju sem se od velike zadrege nenehno smehljaj. V naslednjih dneh so zadrego in smeh zamenjala povsem druga občutja.

»Kje pa je ... oče?« sem plaho vprašal, ker ga nihče ni omenjal. Do čistega sem pospravil svoj krožnik. Ljudje okrog mene, sorodniki in tujci v enem, so se ob mojem vprašanju spogledali. Molčali so.

»Saj je vedel, da pridem?« sem poizvedoval dalje, ker se mi je zdelo čudno, da me ni pričakal, ko sem svoj prihod vendar napovedal v pismu, naslovljenem prav nanj.

Nihče mi ni odgovoril. Peljali so me v sobico, ki so jo pripravili zame. V njej ni bilo nič starinskega ali vaškega, bila je povsem nova. Odložil sem torbo s svojimi stvarmi in šel ven na prosto.

Tisto popoldne je bilo čudovito, lepo smo se imeli kot pozneje nikdar več. Z Vikom in Krikom (tako je dvojčka poimenoval oče, ker sta ob rojstvu menda kričala in vpila) in s Kajo (ki je postavljala veliko vprašanj) smo tekali po njihovem posestvu. Ponosno so mi razkazovali okolico hiše, ribnik, kokošnjak, hlev in ograjene travniške in gozdne površine. Navduševal sem se nad najrazličnejšimi živalmi, domačimi in divjimi, nekaterih v življenju sploh še nikdar nisem videl. Ob prvem stiku s tem okoljem je človek moral pomisliti, kakor sem pomislil jaz, da sem se znašel v idili, in zavidal sem vsem, ki so tu preživeli vsa leta svojega življenja in je bil to njihov dom. Fasada hiše in hleva je bila pred nedavnim prebarvana na sinje modro. Kakor nebo.

»Kje je vajina mati?« sem vprašal dvojčka.

»V bolnici pazijo nanjo,« sta odgovorila in pogledala stran.

Bila sta si podobna, a Vika sem zdaj ločil od brata po tem, da je rahlo šepal. Ko sem ju pozneje večkrat natančno opazoval, sem odkril, da ju je mogoče razločevati tudi po vzorcu brazgotin na obrazu in rokah.

In oče?

Zvečer sem sedel na klopi, s pogledom spremljal srne, ki so skakljale naokrog znotraj ograjenega območja, in razmišljal, da postajajo nemirne, ker jih najbrž ves dan ni nihče nakrmil. Družina je poskrbela zame, nanje so pozabili. Tako kot oče name, sem se žalostil.

Tedaj me je od zadaj z vso silo lopnil po rami, da sem se stresel od strahu in bolečine. Pod težo njegove krepke dlani sem se skoraj sesedel.

Tako je bilo najino prvo srečanje po vseh teh letih, nič drugačno.

Obrnil sem se in mu ponudil roko. Njegov obraz je bil neprijeten. Napet, zabuhel in poln nezdrave rdečice, ki nastane od jeze, pijanosti ali telesnega napora. Iz oči so mu švigale strele, ki so hotele izraziti njegovo voljo. Zarezal se je in z roko pokazal na sode, ki so tičali pod nadstreškom poleg hleva, v katerih so na kmetiji shranjevali koruzo in druge reči.

»Prasci so lačni, kaj se obiraš!« je zarohnel name.

Povesil sem roko in se kakor lepo vzgojen sin ali, raje, pohleven pes, ki ga je nekdo brcnil v zadnjico, napotil proti sodom. »Koliko koruze pa pojejo,« sem hotel vprašati, a očeta ni bilo več. Nekaj storžev koruze sem si naložil v naročje in previdno stopal proti ogradi, za katero so bivali divji prašiči. Bil je že mrak, komaj sem videl, kod hodim. Kam so se skrili Kaja, Vik in Krik, sem se spraševal.

Pred ograjo sem obstal. Kaj zdaj? Noter si nisem upal. Prašičev ni bilo na spregled, ograjeno poslopje je bilo velikansko. En storž koruze sem spustil skozi mrežo na drugo stran in čakal, ali bo kaj prišlo ponj. Za seboj sem zaslišal očetov raskavi glas:

»Tepka! Smotka! Idiot?« Ko je živali poklical po imenih, so prišle. Ogromen merjasec, breja merjaščevka in mala prašička. Pomolil sem storž skozi žičnato ograjo.

»Ne!« je besno zarohnel oče. Ne?

»Naj prosijo, da bodo kaj dobile, prasice!«

Morale so se dvigniti na zadnje tace in se s prednjimi nasloniti na ograjo. Ustrašil sem se jih, ko so vstale v zrak, to so bile velike živali, z gobci, čakani in ostrimi kremplji.

»Tako, ja. Naj vejo, kdo je gospodar! Vrzi jim tisto koruzo, tema je.«

Prašiči so krulili, jaz sem odšel spat.

Prosim, nadaljujte s pripovedjo, a skušajte se držati bistva.

Zjutraj me je prebudil hrup. Ko sem se ovedel sebe, sobe in okoliščin, v katerih sem po novem živel, sem razpoznal glasove dvojčkov, ki sta kričala od bolečine ali strahu. Nisem vedel, kaj naj storim. S srcem v hlačah sem stopil iz sobe in šel proti zastrašujočemu hrupu. Previdno sem priprl vrata sobe bratov in pogledal v notranjost. Na postelji sta se tesno stiskala skupaj in si z rokami in blazinami pokrivala glavi. Udarci so padali. Ena, dva. Pozabil sem, s čim ju je tepel, naš oče. S svojimi šapami, s stolom? Ali ju je brcal? Pozabil sem, tako sem bil zgrožen. In preveč me je bilo sram.

Zavpil sem »Ne!« in oddirjal po stopnicah v svojo sobo, se zaprl in prisluškoval zvokom, ki so se razlegali po vsej hiši.

»Krave so že dve uri pokonci, vidva, bika, pa bi še spala!!«
Ob steno je priletel stol.

Vi ste prišli iz mesta?

Z mamo sva živela v manjšem mestu. Včasih sem v našem bloku slišal kričanje iz drugih stanovanj, ko so se ljudje prepirali, odrasli in otroci. Stene so bile tanke. Mati me je takrat mirila, češ da se vsakdo kdaj spre, a da nad menoj ne bo nikdar nihče dvigal ne roke ne glasu, naj se nič ne bojim. Nikoli me ni tepla. Tudi učitelji v šoli so z mano in drugimi ravnali lepo, saj se nas po zakonu niso smeli niti dotakniti, in otroci smo bili dobro seznanjeni s tem. Bil sem dvojno zaščiten, najprej pod okriljem matere, nato zakona. Nasploh so se v mestu ljudje večinoma držali pravil; vsakdo je vedel, kdaj pozdraviti, kaj reči v trgovini, kako voziti na cesti. Vedelo se je, kaj je vljudno in kaj ne. V tistem svetu sem se počutil varnega.

Na vasi smo imeli le pravila in zakone, ki jih je postavil oče sam, pa basta, in ta pravila so se večkrat nepredvidljivo spremenjala, ker je prišlo do zasuka v očetovem razpoloženju ali ker je

preveč pil. Kmalu sem videl, da se ga boji vsa družina, pa tudi druga živa bitja na vasi. Sosedje, živali, zveri. Domači mu niso nikdar ugovarjali niti z besedo, poslušni so bili kakor cucki. Kako me je bilo spričo njihove podložnosti sprva sram! Svojo mater je oče pogosto napadel, kot bi bila najbolj zavrženo bitje pod soncem, ne pa njegova mati, njegovo meso in kri; z njo je delal kakor s cunjjo, ona pa je s sklonjeno glavo to trpela in živela, kot da ni nič. Še vedno mu je kuhala in prala.

Kadar je stopil v hlev, so morale vse krave vstati s svojih pogretnih slamnatih ležišč. Če je katera ležala in le začudeno strmela vanj, jo je namlatil z lastnimi rokami. Ko so postrojene stale pred njim in zrle v svojega gospodarja, jih je ta ozmerjal, da so »vse od dreka«. Nekdo bi res moral počistiti tisto govno.

Živali, ki so imele svobodo gibanja, so se ga izogibale. Če mu je pod noge prišla kaka mačka, je poskrbel, da jo je s škornjem sunil v trebuh. A mačke so vedele, da mu morajo s poti. Tudi pasji cucki so se pravočasno poskrili pod klop, takoj ko se je zaslišal njegov korak. Ne vem, nad čem je bil oče tako besen, kaj ga je tako silno jezilo in čemu se je maščeval. Včasih je njegovo rohnenje splašilo jato ptic. Ptice so lahko odletele, jaz sem ostal.

Videli ste, kaj se godi. Zakaj niste odšli?

Najteže sem prenašal prve dni po prihodu, ko sem skušal popraviti vsako stvar, ki je šla v očetovi družini narobe, a sem vse le poslabševal. Moral bi oditi takoj drugi dan, imate prav, a nisem bil dovolj odločen, saj tudi nisem imel kam. Potem sem ostal veliko dlje, kot bi si želel ali kot sem načrtoval. Vzljubil sem ljudi, ki so trpeli, in jih vzel za svoje. Hotel sem jih ščititi pred surovo očetovo avtoriteto. Nisem jih mogel prepustiti njihovi usodi, ko sem jo enkrat ugledal tako od blizu in postal del nje. Bil sem soodgovoren, mar ne? Zato me je bilo tako sram

tega poniževanja. Huje mi je bilo, kadar se je spravljal nad njih. Ostal sem, da prevzamem nase vsaj kak udarec, ki bi ga drugače, kadar je pač moralo nekam pasti, prestregel drug človek ali žival. Oče je potreboval našo popolno pokornost, sicer je postal rdeč v obraz, in naslednji hip je nekam priletelo ... Ne vem, česa se je tako grozno bal.

Več mesecev sem ostal, več let. Naučil sem se delati vse, kar se počne na veliki kmetiji. V hlevu sem krmil živino, oral njive, pobiral pridelek, obrezoval drevje v sadovnjaku, popravil hišo. Delal sem skupaj z bratoma in sestro, pomagali smo si. Stara mati je večinoma gospodinjala, stari oče je bil preveč betežen in se je le potikal sem ter tja, dal kak nasvet, kaj ukazal, zahropel, in se spet pobral v posteljo. Očetove žene iz bolnišnice ni bilo nikoli domov. Svoje otroke je prepustila možu, s katerim ni mogla živeti. Zaradi tega se je nam še dodatno maščeval. Zdaj šele sem svojo pokojno mater zares spoštoval.

Mi smo trdo delali, oče nam je s trdo roko poveljeval.

Ob večerih si je v topli vodi pol ure namakal noge.

Noge! Kaj imate povedati o divjadi in puškah?

Oče je bil lovec. Po hiši so bile v vitrinah razstavljene puške, naboji, noži, tokovi, pod stropom so bile na stene pribite njegove lovske trofeje: glave srnjakov, lisic, divjih prašičev in druge divjadi, tudi ogromna lobanja medveda. Sredi trofej je na vidnem mestu visel Titov portret. Zaradi svoje lovske strasti je imel oče ograjeno veliko posest trave in gozda, znotraj ograje pa vedno par različnih živali, ki jih je ujel na prostosti, uspaval in pripeljal k nam. Pri nas so se nekaj časa pasle, nato so jih zamenjale nove. Kadarkoli smo zaslišali strel, ki je odmeval po vsej dolini, je Kaja pritekla v mojo sobo in jokala.

Oče je imel včasih na obisku kolege. Razkazoval jim je plen, vsak je imel na rami svojo puško. Ob takih priložnostih smo morali biti člani družine v hiši, to nam je večkrat strogo zabičal in besede podkrepil s klofuto. Ob enem takih neprijetnih dogodkov Kaje ni bilo nikjer. Zunaj se je oče pred svojo družbo na ves glas šopiril, kakšne so prednosti in šibkosti posameznega plena, kateri srnjak najhitreje teče, katera svinja ga najviše časti. Stekel sem k hlevu. Preiskal sem vse koticke in obkrožil hlev, previdno, da me oče ne bi videl. Bil je zatopljen v svoje pripovedovanje. Zaslišal sem hlipanje, Kajin jok. Našel sem jo pod streho v veliki posodi, kjer smo hranili pšenično moko. Potepala se je pač. Ko je zaslišala glasove lovcev, je brž skočila v moko in se pokrila s pokrovom. Pomagal sem ji ven, prestrašena je bila in vsa bela. Prijela sva se za roko in tekla proti hiši. Oče naju je zagledal. Kričal je za nama in naju zmerjal, kljub prisotnosti kolegov ni bil nič bolj prijazen ali zadržan.

»Ne smeta postavati zunaj hišnih zidov, ali vama nisem že stokrat povedal? Nič ne zaleže. Pobil vas bom, sodrgo!«

Sredi najinega bega sem zaslišal pok. Kaja se je na lepem opotekla in sesedla. »Noga,« je zajavkala. Zajokal sem, jo prijel v naročje in tekel z njo v hišo. Zakaj ne smemo biti zunaj, sem šele takrat dojel. Lahko nas kdo nehote zadene, do nesreče lahko pride; hudo je, če se ne držimo očetovih pravil.

»Da, oče, nesreča je bila. Ne, oče, ne bo se ponovilo,« smo morali ponavljati, jaz, Kaja in dvojčka. Je hotel ustreliti mene, pritepenca, ker je še vedno kuhal zamero do moje matere, ki jo je gotovo večkrat ugledal v meni? Žal mi je Kajine noge, moral bi jo pustiti v tisti moki.

Ste kdaj zaklali žival?

Dejal sem, da sem se naučil delati vse. Tudi živino sem klal. To mi je povzročalo nočne more. Sprva me je v to početje silil

oče, nato sem sprevidel, da jo živali precej bolje odnesejo, če to opravi jaz. Zakaj bi uboge pare pred koncem trpele očetove zmerljivke in fizično nasilje, brez katerega pri njem res ni šlo? Če sem sam vozil traktor, prideloval suho salamo in naše pridelke ter izdelke prodajal naprej, zakaj ne bi rok pomočil tudi v to, kar je na kmetiji neizogibno in pravzaprav povsem naravno? Bolj zdravo je že, kot kupovanje mesa sredi mesta. A verjemite, živali nisem maral ubijati. Imel sem jih rad.

Razen tega mučnega opravila, ki sem ga nekako sprejel, mi je delo na kmetiji prinašalo veliko zadovoljstva. Življenje mi je grenilo le to, da je moj oče tak bedak, da ustrahuje in muči bitja, ki jih imam rad.

Torej ne bi mogli reči, da je bil vaš oče dober človek?

Kako naj še povem drugače? Ni bil dober človek, ne. Vika in Krika se sploh ni trudil razlikovati, zanj sta bila »isti kurac«. Zaslužil si jih je eden, dobil jih je drugi ali največkrat za vsak primer kar oba. Če bi sploh lahko rekli, da si je kdo kdaj kaj zaslužil na tak način. Jaz sem bil »pritepenec in kurbin sin«, za staro mater je imel na zalogi celo goro žaljivk, eno gršo od druge, še najbolje sta jo odnesla Kaja, ki je bila le »cmera« in po strelu v nogo tudi »pohabljenka«, ter stari oče, najpogosteje »leni gnoj«. Nad svojim očetom sicer ni dvigoval pesti, trpinčil pa ga je prav tako kot vse nas.

Ste kar dovolili, da vas je tako poniževal?

Večkrat sem razmišljal, da bi se mu vsi skupaj lahko uprli. Pokazati bi mu bilo treba, da nad nami ne more več gospodariti na tako nečloveški način. Ampak vsi skupaj z vso naravo, prašiči, kravami in kokošmi vred nismo mogli nič, bili smo nemočni,

verjemite. Znali smo se objemati, kadar nam je bilo hudo, recimo, in si izmenjati kako hrabrilno besedo, nismo pa zmogli naklestiti človeka, ne našega očeta. Sram me je bilo, še zdaj me je, da nisem bil dovolj močan, da bi se spopadel z njim kot mož z možem, in da nisem zaščitil svojih domačih. Bal sem se ga. Strl me je. Nekoč mi je izbil dva zoba.

Ga niste nikoli prijavili policiji?

Zakoni zanj niso veljali. Bil je rezervni policist. Njegovi policijski kolegi so prihajali k njemu na lov. Mislim, da so se ga tudi oni bali.

Kako je prišlo do incidenta?

Neke sobote si je mel roke in čistil puško na jedilni mizi.

»Greš danes z mano, kaj, ali se boš posral od strahu?« me je vprašal in me z dlanjo oplazil po glavi. Hotel sem odkimati, a me je že prekinil:

»Saj ta žival ni drugega kot kokoš ali prašič.«

Potreboval je pričo: junaštvo, ki si ga je pripravil za ta dan, ni moglo kar neopaženo mimo. Upiralo se mi je, da bi šel z njim, a se temu v nobenem primeru nisem mogel izogniti, on se je že odločil. Kadar sem ob njem jokal ali moledoval, je s toliko večjim užitkom košuti »odpihnil možgane« in se naslajal nad tem, da sem to gledal. Zato me je jemal s seboj. Žarel je od ponosa nad mogočno živaljo, ki jo je tistega dne nameraval odstreliti.

To je bila najlepša, največastnejša žival, kar sem jih v življenju videl. Velik, postaven jelen, dvakrat višji od človeka in trikrat toliko dolg, z elegantno razpredenim rogovjem. Dostojanstveno je hodil okrog, plemenita žival. Dve leti je bil pri nas in razen očeta smo se vsi zelo navezali nanj, čeprav smo vedeli,

kaj ga čaka. Večkrat me je zamikalo, da bi ga na skrivaj osvobodil. To mi je preprečevala le zavest, da se bo besni oče potem znašal nad nami, pa tudi sicer bi si v kratkem pridobil novo divjad.

Z očetom sva stopila skozi vrata in jih zaprla za seboj. Zdaj je tudi naju obdajala žičnata ograja in nad njo električni pastir, ki je bil tam zaradi živali; te so se s skoki večkrat skušale rešiti iz ujetništva. Nekaj divjih prašičev je žvečilo hrano par deset metrov stran. Jelen se je prikazal med drevesi in naju opazoval. Zvedavo se je začel pomikati proti nama. Trgalo se mi je srce ob misli na usodo, ki ji stopa naproti. Mrzlično sem iskal način, kako bi očetu preprečil ta odstrel ali ga vsaj odložil. Vedel sem, da bi ga s prošnjami le podžgal. Jelen se nama je približeval. Oče je vanj meril s puško in se krohotal:

»Ničesar ne sluti, ničesar.« Imel ga je na muhi.

Potem je orožje povесil in dejal, naj ga splašim, kajti take živali ni častno ubiti v mirovanju, ta žival si zasluži več; teči mora, divjati sem in tja, užitek jo bo ubiti, ko bo poskakovala in se oddaljevala – to je tudi vsa radost živih tarč.

»Zdaj je preblizu, plen za babe,« je z mano kot da zavezniško kramljajal.

Jelena nisem splašil, zato je hotel ustreliti v zrak. Tedaj sem mu izpulil puško, česar ni pričakoval. Moral sem pobegniti, kajti če bi orožje pridobil nazaj, bi ustrelil najprej jelena, potem mene, in stvar bi bila opravljena. Če bi bežal k vratom, bi me med odpiranjem dobil, zato sem tekel v nasprotno smer po pobočju navzgor. S puško si nisem mogel pomagati, predobro je vedel, da ga ne bi ustrelil. Tekel sem po hribovitem terenu gor in dol in oče mi je grozeče hitro sledil, a tudi jelen je zdaj tekkel za nama.

Ko sem se obrnil, sem videl, da jelen divja proti očetu s sklonjeno glavo in rogovi naprej. Videl sem, kako ga je nasadil

na svoje rogovje in ga vrgel po tleh. Oče se je hitro pobral, rjovel in besnel, a žival ga je znova nabodla na rogove in ga pritisnila ob ograjo, da se ni mogel premakniti.

»Ubij ga,« je rjovel oče in obračal oči vame.

»Ustrelili! Ustrelili! Ustrelili!«

Divji prašiči, mali in veliki, so naredili obroč okrog prizorišča dogajanja. Vstajali so na zadnjih tacah in na vse grlo kurlili. Oče se je skušal izviti iz rogovja. Kričal je: »Prekleta žival, prekleta žival!« Na zunanji strani ograje so stali Kaja, dvojčka in stara starša, priklicali so jih očetovi kriki. Oprijemali so se žice in zaprepadeno opazovali, kaj se dogaja.

Čakal sem, veste, da mi kdo od njih ukaže, naj jelena ustrelim. Čakal sem, poslušal, ali bo kdo rekel, naj namerim in sprožim. Videli so, da imam puško, rekli niso nič.

Jelen je očeta še nekajkrat nabodel z ostrim rogovjem, nato pa mlahavo telo odvrigel na tla. Oče se ni več zganil.

Tako, tako, niste ustrelili. In kaj je bilo z jelenom?

Spustili smo ga na prostost.

BAZEN

Boris A. Novak

Ta zgodba je iz časa komunizma,
ki je bil tako daleč kot obzorje,
vendar še zmeraj bližji kakor morje
otrokom iz prestolnic optimizma.

Poletje je cvrčalo. Nôge bose,
žerjavica asfalta. Poldan, len
kot fuks. Tedaj nas je v svoj bazen
povabil stric Tine, dobrosrčni sosed:

teraso je napolnil z mrzlo vodo,
blazine smo napihnili in se igrali,
se špricali in tunkali in čofotali,

se sončili na izmišljeni obali,
uživali podarjeno svobodo,
ne da bi se zavedali posledic

razkošnega bazena pri sosedih,
ki je nato kapljal še dolgo leto

skozi strop v našo dnevno sobo,
zavratno in odvratno, kot zakleto,

za vrat, na knjige, v nastavljene posode

naše komunistične usode ...